
JOHAN DAISNE
Bir Gece...
Bir Tren
ROMAN
alef
Bir Gece... Bir Tren Johan Daisne
alef

Johan Daisne

1912 yılında Belçika'nın Gent şehrinde doğmuş, 1978 yılında aynı şehirde ölmüştür. Altmışlı yıllarda Belçika'nın en önemli edebiyatçılarından olduğu kabul edilir. Büyülü Gerçekçilik türünün başlıca öncüleri arasındadır. İkinci Dünya Savaşı sırasında yazdığı *De trap van Steen en Wolken* (Taş ve Bulutların Merdiveni) adlı kitabıyla yazarlığa adım atmıştır. Edebiyat alanındaki faaliyetlerinin yanı sıra Almanca öğretmenliği ve Gent Belediye Kütüphanesinde müdürlük yapmıştır. Sinema ve Rusya, Daisne'nin özel ilgi alanlarıdır.

1950'de yazdığı *Bir Gece... Bir Tren* önce *Met dertien aan tafel* (Masada On Üç Kişiyle) adlı derlemede yer almış, 1963'te kitap olarak yayınlanmış, 1968'de sinemaya uyarlanmıştır. Daisne'nin sinemaya olan ilgisi yazdığı kitap ve denemelere yansımıştır, *Dünya Edebiyatı Filmografi Sözlüğü* çalışmasıyla yetmişli yıllarda ödül almıştır.

Gül Özlen

1956 İstanbul doğumludur. Yüksek öğrenimini tamamladığı Hollanda'da aralıklı olarak on dört yıl yaşadı. Bugüne kadar Hollandaca dilinde yazılmış otuzun üzerinde yetişkin ve çocuk kitabını Türkçeye çevirmiştir. Hollanda ve Flaman Edebiyat Fonuna kayıtlı çevirmenlerdendir.

Çevirdiği kitaplardan bazıları: *Tirza, İliğine Kadar, Hastalıksız Adam* (Arnon Grunberg), *Sonny Boy* (Annejet van der Zijl), *Aptallık Ansiklopedisi* (Mathijs van Boxsel), *Uyku* (Annelies Verbeke), *Amsterdam Hikâyeleri* (Nescio), *Beyin Yaşlanır mı?* (André Aleman), *Çalgılı Bahçe* (Simon Vestdijk), *Arka Ev'den Hatıralar ve Hikâyeler* (Anne Frank).

KURGU KİTAPLIĞI DİZİSİ 44
Bir Gece... Bir Tren
Johan Daisne
Roman

Nisan 2018
ISBN 978-605-2393-01-7
© Alef Yayınevi, yayıncılık sertifika no: 24965, İstanbul, 2014
Eserin telif hakları uluslararası yasalarca korunmaktadır, izinsiz çoğaltılamaz

Felemenkçe aslından çeviren: Gül Özlen
Yayıma hazırlayan: Çiçek Öztek
Kapak tasarımı: Sinan Kılıç
Kapak resmi: Halûk Çobanoğlu

Baskı: Mutlu Basım Yayın (sertifika no: 18569)
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 256 Topkapı/İstanbul
tlf. (212) 577 72 08

Alef Yayınevi
Cemal Nadir Sokak Büyük Milas Han No: 24/17
Cağaloğlu/ İSTANBUL
tlf. (212) 245 56 27 • info@alefyayinevi.com • www.alefyayinevi.com
www.facebook.com/alefkitap • www.twitter.com/alef_kitap

JOHAN DAISNE

Bir Gece... Bir Tren

•• Roman

ÇEVİREN:
Gül Özlen

alef yayınevi

Bu kitabın çevirisi Flemish Literature Fund tarafından desteklenmiştir.

www.flemishliterature.be

Masada 13 Kişiyle *kitabını yayınladıktan sonra aramızdan vakitsiz ayrılan* JEAN VAN KALCK'*a*.

Unutma, tren her zaman geri gelir, ağır ağır, ama mutlaka.

1

Gözlerimi açtığımda kompartımandaki bütün yolcuların uyuduğunu fark ettim. Karşımda yüzü çirkin sayılmayacak genç kız hüzünlü tırnaklarıyla elindeki tığ işine gömülmüş halde oturuyordu. Elleri hiç hareket etmeden –hareket halindeki trende bu ne kadar mümkünse– kucağındaki lekeli mendilin üstünde duruyordu. Hafifçe boyadığı dudaklarının kenarında henüz diliyle temizlemediği çikolata lekesi vardı. Belli etmemeye çalışarak çantasındaki çikolatadan küçük parçalar koparıp ağzına attığını görmüştüm.

Kızın yanında çakı gibi baharlık takım elbisesi içinde oturan genç adam –tren abonmanı galiba– şimdi kıza iyice dayanmıştı. Uykuya dalmış olsa gerek, sallanan başı kızın başına ve kızıl saçlarına değiyordu. Kız daha önce aynı şey olduğunda yaptığı gibi nedense şimdi kendini çekmiyordu. Kondüktör biletleri kontrol etmeye geldiği sırada bunun benzerinin yaşandığını hatırlıyorum.

Lokomotiften sonraki vagonun ilk sırasında ters yöne doğru köşede sıkışmış vaziyette oturuyordum. Ortadaki kapıdan girilen koridorun iki yanındaki banklar dardı. İstasyonda kompartıman yavaş yavaş dolduğu halde ben burada uzun süre tek başıma oturdum. Yolcular benim iri bedenimin yanındaki yere oturmayı tercih etmemişlerdi. Ancak son anda, benim gibi toplu bir adam başka bir yer bulamamış olacak ki gelip yanıma oturdu. Bu şekilde iki hacimli adam ahşap bankta yan yana oturduk.

Yanımdaki bey gözlüklüydü, çerçevesinin kocaman bir

kaplumbağa kabuğuna mal olduğunu sanıyorum, bir Fransız gazetesi okuyordu. Bir ara ucunu gelişigüzel ısırdığı bir puro yaktı, bu sıkışık oturma düzeninde iç cebindeki puro makasını aramak istememişti herhalde. Şimdi gazeteyi yumuşak şirket yöneticisi ellerinin arasında tutmayı sürdürüyor ama başı öne eğik, gözlüğü burnunun yan tarafına kaymış bir halde oturuyordu. Purosu benim tarafımdaki elindeydi, kalın dudakları sımsıkı kapalıydı.

Yarıya kadar içtiği puro sönmüştü. Sönmüş olmasına üzülmüştüm, zira içimde puro içmek için karşı konulamaz bir arzu vardı. Sigarama kolayca ulaşabilirdim, paket yağmurluğumun cebindeydi ancak pantolon cebimdeki kibriti sıkışık halimden dolayı almam imkânsızdı. Oysa yanımdaki beyin purosu yanıyor olsa rahatlıkla eğilip ucundan ateş alabilirdim.

Ahşap bankların yüksek arkalıkları nedeniyle yandan kısmen görebildiğim diğer yolcular da uykuya dalmışlardı. Gördüklerim bir yandan eğlenceli öte yandan epey tuhaf geliyordu. Uyuyan bu yüzler, gözlerimi kapatmadan bir saniye öncesinde görmüş olduğum için tanıdık geliyor ve durumun şaşırtıcılığını hafifletiyordu. Hatırlayabildiğim kadarıyla yüz ifadeleri de esas olarak aynıydı.

Orta yaşlı gösterişli astsubay prensip gereği kararlı bir halde uyuyordu, yanakları sarkık genç hanımın çehresi uyku halindeyken daha cazip hale gelmemişti. Hiç kimsenin yüz hatlarının gevşememesi muhtemelen trende uyumanın, herkes dik oturuyor olsa da, yeterince huzur sağlamamasından kaynaklanıyordu.

Olağanüstü görüntünün oluşmasında trendeki aydınlatmanın da etkisi vardı. Vagonda tek bir lambanın dahi yan-

maması hayli loş ve muammalı bir görüntü oluşturuyor, gözün daha ileriyi görmesini engelliyor, ama düşününce, herkesin uyuyor olmasıyla bire bir uyum sağlıyordu. Bu arada dışarda karanlık çökmeye başlamıştı.

Işığın yetersiz olması aslında beni pek şaşırtmadı. Son savaşın üstünden birkaç sene geçmiş olmasına rağmen anlaşılan trenlerin karanlıkta gitmesine hepimiz alışmıştık, o günlerden sonra defalarca karanlık trende seyahat ettim ve muhtemelen küçük bir arıza ya da ihmal nedeniyle yanmayan lambalar hakkında kimsenin sesini yükselttiğine, şikâyette bulunduğuna rastlamadım.

Havanın bu kadar erken kararıyor olması beni bir nebze şaşırttı. Bir hafta önce –sekiz günde bir aynı yolculuğu yapıyorum– hava ancak varış istasyonunda kararmıştı ve tren bugün de tam saatinde hareket etti.

İrkildim. Yoksa uykuya dalıp ineceğim istasyonu kaçırmış mıydım? Telaşla saatime baktım. Dışardan vuran hafif ışık saatin ibrelerini görmeme yetiyordu. Her zamanki saatti, hareket ettiğimiz istasyonla varacağımız istasyon arasındaki süre yarı yarıya geçmişti. Aslında ilkbahar kaprisli bir mevsimdir, çeşitli faktörler günün uzunluğunu diğer mevsimlere göre daha fazla etkileyebilir, bu da hayal dünyasında yaşayan bir doğa insanının gözünden kaçabilir.

Uyuşmuş kolumun kenarıyla sildikten sonra başımı cama dayadım. Tanıdık bir manzaraydı, trenin hareket ettiği şehrin çevresi kadar tepelik bir arazi olmasa da eğimli arazideki bakımlı tarlalar, çayırlar bana bildik geliyordu.

Arada bir yükselen demiryolu setleri görüşe engel olsa da gözlerim bu görüntüden heyecanla karışık keyif alıyordu. Biraz hayal gücü desteğiyle –kendimi düşüncelere bırakarak– kurumuş otlar ve yeşillerle donanmış toprak setler usta bir kamera marifetiyle western filmine güzel bir tepe dekoru haline getirilebilir diye aklımdan geçirdim. Gittiğimiz yönün tersine oturduğum için manzara adeta devasa bir çark gibi dönüyordu. Geniş fidanlıkların arkasından, ufukta laciverte dayanmış çiftlikler görünüyordu. Arada bir önümüzden küçük yerleşimlerdeki bir araya toplanmış loş ışıklı evler geçti.

Burasının hangi belediyeye ait olduğunu söyleyemem. Gördüklerim bana tanıdık geliyordu; aslında her şey birbirinin ya da diğerlerinin neredeyse aynısıydı. İsimlerini de bilirim ama çocukluğumdan beri bu tren yolunda gidip geldiğim halde isimle manzarayı bir araya getirmeyi başaramıyorum. Bana kalırsa bu duruma hayalperest bir doğa hayranı olmam neden oluyor. Aslında birbirlerinden farksız olmaları değil, benim hepsini kucaklayarak sevgi duymamdan kaynaklanıyor, aralarındaki farklılıklardan ziyade bütüne hayranlık duyuyorum.

3

Dolayısıyla uyuyan yolcular –ki hepsinin uyuması şaşırtıcı bir durumdu– ve havanın erken kararmasıyla ilgili henüz ciddi bir kaygı duymuyordum. Bu kaygısızlığın kısmen içinde bulunduğum ve nadiren yaşadığım ama bildiğim minnettarlık duygusuyla bağlantılı olduğundan eminim.

Gün içindeki kısa uyuklama, tren yolculuğu sırasında olsa da bana iyi geliyordu. Gücümü toparlıyor, duygularımı canlandırıyordu. Şimdi uyandığımda ruhumda hissettiğim aydınlık, neredeyse sürekli gergin olan entelektüelin hayatında nadiren aldığı bir mükâfat sayılabilir.

Esnek, uzlaşmacı aynı zamanda derin ve ağır bir mutluluk duygusunun eşliğindeki gergin ruh haliydi aydınlık. Bu kutsal ruh halini insanın oturarak, okuyarak, yazarak, fazlasıyla sigara ve kahve tüketerek, gece gündüz durmaksızın içinde biriktirdiği ve sihirli bir darbeyle dilinden, böbreklerinden, gözlerinden ve kafasından dışarı vuran ani bir duyum ya da değerlendirme olmasının dışında daha isabetli ifade edemem.

Başka zaman muhasebeci ruhu diye adlandırdığım, ama şimdi içimde hissettiğim daha kibirli bir aydınlıkla, kendi kendime neden buna layık görüldüğümü soruyordum. O'nu ve Ahireti mükemmel bir mükâfat ve ceza işletmesinin başındaki bankacı olarak görmediğimi, ama evreni yöneten yabancı bir zekâya doğuştan duyulan hürmetin başka şekilde meşrulaştırılamayacağını tahmin ediyordum.

Birden uykuya dalmadan önce övgüye değer düşüncelere daldığımı hatırladım. Sıkışık köşemde oturmuş karşımdaki

çirkin sayılmayacak, kirli parmaklarıyla tığ işi yapan ve gizlice çikolata parçalarını emen kız ile kondüktör gittikten sonra uykuya dalan göz kamaştırıcı baharlık takımı içindeki genç adamı düşünmüştüm. Yanımdaki beyefendi purosunu içiyor ve gazetesini okuyordu; ilerde karşı sırada kibirli bir subay ve yanında yanakları titreyen genç bir hanımefendi oturuyordu. Bütün bu insanlara tek tek bakmış sonra içimde bir sıkışma duygusu hissetmiştim. Trenin içinde bunaltıcı bir hava vardı, kaloriferler yanıyor, içeri yatay güneş ışıkları giriyordu. Bu nedenle tütün dumanı ile karışan tozlu hava daha da ağırlaşıyordu. İnsanlar öylesine gündelik görünüyordu ki; son banyo günlerinin üstünden epey zaman geçmiş olduğunu düşündüm ve ben de onların yakınında oturuyordum!

Ayrıca kendimi ciddi bir saldırı altında hissediyordum, artık alışkanlık haline gelen yorgunluğumun üstüne bir de her baharda gelen yorgunluk eklendi. İlkbaharın yeniden doğuşun kabarışı olduğu külliyen yalan. Kendimi hiçbir zaman bu çiçeklenme mevsimindeki kadar olgun ve sakat hissetmiyorum, bu durumum genellikle, ben, geç açan çiçek, kendimi müthiş bir aydınlık ve uyanıklık içinde yeniden geliştiğimi hissettiğim kutsal sonbahar mevsimine kadar sürüyor.

Yine de o günü özel bir gün saymamalıydım, hatta birçokları onu dinlenme zamanı olarak da kabul edebilirdi. Belki temelde benim için de bu geçerli olabilirdi ancak o anda bunun doğuracağı sonuçların farkında değildim.

Bu şehirde tuhaf sayılabilecek bir memuriyet işim var, öyle ki benim pazar günüm müzenin kapalı olduğu haftanın ortasında bir gün. Dolayısıyla, tatiller dışında, benim pazar günüm hiç yok zira okul döneminde boş olduğum hafta or-

tasındaki gün, başka bir şehirdeki okulda birkaç saat ders veriyorum. Benim yol paramı ödüyorlar, orada olduğum zamanlar genellikle dost ziyaretlerinde de bulunuyor ya da alışveriş yapıyorum.

O gün yapacak pek fazla işim yoktu. Birkaç telefon görüşmesinden sonra işim bitti. Geri kalan saatleri sokaklarda gezerek, kitapçıların vitrinlerine bakarak, parkta oturarak geçirdim. Amaçsızca dolaştığımı düşündüm ve canım sıkıldı, bir daha buraya bu kadar plansız programsız gelmemeye karar verdim. Fazla işimin olmayacağını bildiğim haftalar öncesinde elime kalemi alıp düşünüp taşınmalıydım, burada yapılacak bir iş mutlaka bulunabilirdi.

Bu defa –ilkbahara ya da başka şeylere karşı hakaret gibi geldiğinden– ne kahvelerde ne de kayıtsızca başka yerlerde oturarak zaman öldürdüm, bunun yerine yürüyüş yaptım ve okumalarımla ilgili notlar aldım. Bu da içimde gerçekten manevi bir doygunluğa yol açtı ve bana –belki bir iş canavarı olarak böyle söylememeliyim ama geride bıraktığım ve erdemlik açısından söylenebileceğini düşündüğüm– gizemli, küçük ama olumlu bir alamet gibi geldi.

4

Her halü kârda içinde bulunduğum haletiruhiyeyi can sıkıcı amaçsızlığın üstüne çıkardım, ya da yükselttim diyelim. Öğleden sonra da aynısını yaptım. Sınıfın camları ardına kadar açıktı, içeri bahçeden temiz hava giriyordu, öğrenciler de her zamankinden daha ilgili görünmemelerine rağmen, sakindi.

Aptal olmadıkları kesin olsa da günümüzün öğrencileri edebiyat derslerine karşı ne coşkulu ne de ilgiliydiler. Oysa bizim için edebiyat romantizmin dışavurumu anlamına gelirdi, günümüz gençlerine sönük ve sıkıcı geliyor. Onların farklı dışavurum yöntemleri olduğu besbelli. Belki de modern hayat hakikaten hayatın kendisinden daha zengin bir tedarikçidir.

O öğleden sonra edebiyat dersi vermedim. Önümüzdeki sınavlara hazırlık olarak sene başında gördüğümüz ses benzeşmeleri konusunda bazı sorular sordum. Elbette genç hanımefendiler ve beyefendilerin arasında kimse ünlü ve ünsüz benzeşmesinin ne anlama geldiğini açıklayamadı. Kimisinin aklında birkaç örnek kalmış olsa da "sözcükte seslerden birinin kendisinden önce ya da sonra gelen başka sesi kendine benzetme olayına benzeşme denir," basit kuralı hepsinin aklından çıkmıştı.

Yeniden açıklamaya çalıştım, sınavlara çeyrek kala olmasının verdiği hevesle hepsi kâğıt kalemi alıp yeniden not tuttu, adeta sınavlar için sihirli bir formül bulmuşlardı. Onlara yine bu fenomenin doğallığından hareket ederek "inovatif refleks" derken neyi kastettiğimi açıkladım. Fransız

Pierre Marie Felix Janet – ki daha sonra Fransa'nın en ünlü tıp doktorlarından sayılmıştır– Histeriklerin Zihinsel Durumu ile ilgili olarak otomatik davranışları incelemiş 1889 yılında yazdığı doktora tezinde hareketlerin otomatik olarak yapılmasına bağlı olarak bilinçdışı kavramını ortaya atmıştı. Anlattıklarımdan geriye sadece bilime olan nefret duyguları kalmış gibiydi.

Konuyu bir seviye daha yükseltmek üzere atağa geçtim ve "inovatif"i bilinen fizik kuralının aksine gözlerinin önüne eylemsizlik olarak getirmelerini istedim. Atalet yasasında olduğu gibi, bir hareketlilik durduğumuz halde devam edeceği hissi verebilir örnek olarak durdurduğumuz motor bir an hareket etmeye devam edecek gibi olur, dolayısıyla psikolojik otomatizmde bir sözcük ağzımızdan çıkmadan yani uygulamaya geçmeden, hareket etme eğilimi gösterir.

Bu açıklama nihayet öğrencilerimden anlama ve kabul görme şerefine erişti.

5

Akşam trene bindiğimde karmaşık duygular içindeydim; basbayağı yorgun ya da sabahı serbest geçirdikten sonra belki dinlenmiş haldeydim; işsizlikten dolayı hoşnutsuz ama diğer yandan bunun meziyetinden teselli duyuyordum. Kompartımanın bunaltıcı, tozlu havası ve diğer yolcular, içimdeki iyi niyetli temaşanın son bulmasına yol açtı.

Bir değerlendirme yapmak istiyorum: orta yaşlı sayılabilecek biri olmam ve yeni farkına varmış olmamdan dolayı henüz üstüne fazla düşünemediğimden basit bir şekilde söze dökeceğim. Yanlış hatırlamıyorsam bir sene kadar önce ruhumdan bir sonbahar çiçeği gibi fırladı, bütün yeniliklerde olduğu gibi kulağa saf gelen sözcükler şöyleydi: hayat ne kadar güzel, yaşadığım için çok mutluyum, en önemsiz anlarda bile bunun farkında olmalıyım, her şey bir anda tersine dönebilir ve her şeye hasret kalabilirim. Fikrin özünün bu olduğunu sanmıyorum, yine de şunu ekleyebilirim: insanlar bunları genellikle "kapalı" bir ifade gibi okur ya da duyarlar, en azından bir an dahi olsa bu yaklaşımın yararlı olduğunun anlaşılmasıyla küçük şeylere duyulan bağlılık; bir tür çaresizlik felsefesi. Bu şekilde onlar için mutluluk küçük şeylerde gizlidir, gerisi teferruattır.

Benim yaklaşımıma göre durum farklı: ben bu mutluluğun karşı konulamaz bir ön duygu olduğunu düşünüyorum, insan acı çekmek pahasına da olsa, selamete giden çetin yolda, hazırlıksız olarak, ona doğru büyük adımlarla ilerlemekten başka bir şey yapamaz. Doğru anladıysam insan, dikkati-

ni küçük mutluluklara vererek büyüğe giden yolun önünü açıyor. Öğrencilerimin benden nefret edeceklerinden çekinmesem o zaman her yerde özellikle burada, duygularımın neredeyse özünü oluşturan "eskatolojik perspektif"i ima ederdim.

Tren çiçeklenmiş ağaçların arasından ilerledi. Güneş doğrudan kompartımanın camından içeri parlıyordu. Tarlaların yeşillikleri koyulaşırken gökyüzü aydınlanmaya başladı. Manzara usta bir ressamın tablosu gibiydi ve yolcular samimi insanlar gibi görünüyordu. Kendimi mutluluk vadisinin zirvesinde hissettim, her canlının karşılaştığı can sıkıntısı ve zorluklardan oluşan küçük tepelere rağmen. Hayatı tasvip ediyorum. Peki, daha sonra yenilenmiş bir ruhla uyandığımda, içimden yükselen bu kutsal duygu bir meyve değil de sonuç ya da ödül olabilir mi?

6

Sigara içme arzum – kendimi o kadar zinde hissediyordum ki başka bir değerlendirme yapmayı düşünmüyordum, gençlik yıllarında kendimizi zinde hissetmek için az da olsa durum tespitlerine ihtiyaç duyardık– bu arada müthiş bir ihtiyaca dönüştü. Kompartımanda herkes, dışarda hava giderek kararırken buharlanan camların ardında uyumayı sürdürüyordu. Tren hızla yol alıyordu sallanarak, bastırılmış bir coşkuyla. Ayrıca sıkıştığım köşede daha fazla durmama imkân yoktu, bedenim tamamen uyuşmuştu.

Bu haldeyken ayağa kalkmaya çalıştım. O ana kadar bana dayanan beyefendi cama doğru yan yatmaya başladı bir elimle onu tutmaya çalışırken, diğeriyle de genç kız ve bahar kostümlü delikanlının başının üstündeki bagaj demirine tutundum. Benim çabamla beyefendinin üst bedeni neredeyse koltukta dik durur vaziyete geldi. Diğer yolcuların birbirine karışmış ayaklarının arasından kendi ayaklarıma doğru dürüst yer bulmam kolay olmadı. Dengemi kaybetmemek için kaba kuvvet kullanarak adım attım. Hiç kimse uyanmadı. Bankların arasından uzanan koridora çıktım. Buradan kompartımanın tamamını görebiliyordum. Her ne kadar içerisi karanlıksa da bir bakışta istisnasız herkesin uyumakta olduğunu gördüm. En karanlık köşeden bile trenin monoton gürültüsünü bölen bir fısıldaşma duyulmuyordu. Bu hal birdenbire çok tuhaf gelmeye başladı, duyduğum şaşkınlık bu defa eğlenceli gelmedi.

İneceğim istasyonu geçmiş olmayalım? Yoksa farklı bir yöne giden trende miyim? Ya da bu yurtdışına giden bir gece

treni mi? Ayakta durduğum için artık pantolon cebimdeki kibriti çıkarıp bir sigara yakabilecek kadar hareket özgürlüğüm var. Nedense bunu yapmama bir şey engel oldu. Işık çıkarmaktan çekindiğimden değil, üstümde bir ürperti hissettim. Birdenbire kederlendim etrafımda bu kadar canlı beden olmasına rağmen, bunca uyuyan insan arasında kendimi yalnız hissettim.

İçimde giderek büyüyen bir ihtiyaç hissettim, acilen uyumayan bir kişi bulmam gerekiyordu. Gözleri açık birisine bakmak ve ağzından çıkacak sözler duymak istiyordum. Sigara için ateşi olup olmadığını sormam ona yaklaşmam için bir gerekçe olabilirdi.

7

Koridorun sonundaki kapıyı açtım. Rüzgâr ve rayların sesleri karanlık körükte kulakları sağır edecek gürültüye dönüşüyordu. Ayaklarımla yoklayarak köprüye bastım ve o anda ünlü hareket yasasının* nasıl bir sonucu olabileceğini düşünürken diğer vagonun içine savruldum.

Bu vagonda ışıklar yanmıyordu ve herkes uyuyordu. Derin bir nefes aldıktan sonra hızla yürüdüm. Trenin sallanmasıyla koridorun tam ortasından yürüyemiyor, dışarı uzanmış ayaklara ve koltukların dışına taşmış omuzlara çarparak ilerliyordum. Gevelediğim özür sözcükleri körükten gelen gürültülerin arasında kayboluyordu, aceleyle geçtiğim vagonların kapılarını açık bırakmıştım zaten kimse uyanmadığı için kapatmak gereksizdi.

Acaba kaç vagon geçmiştim? Tren bitmek bilmiyordu. Bütün vagonlar tıka basa doluydu –ne de olsa büyük şehirden gelen akşam treniydi– hiçbir yerde ışık yanmıyor ve bütün yolcular derin bir uyku içinde görünüyordu. Yoksa hakikaten peronları karıştırıp yurtdışına giden gece trenine mi binmiştim?

Ancak yolcular –karanlığın içinde seçebildiğim kadarıyla– gözüme yabancı gibi görünmedi. Onlar genellikle daha

---

Newton hareket yasaları: Hareketsiz ya da bir doğru üzerinde sabit bir hızla yol alan bir cisim üzerine bir kuvvet etki etmedikçe hareketsizliğini sürdürür ya da doğru üzerinde sabit hızla yol almaya devam eder—ç.n.

iyi giyimli olurlar en azından ikinci mevkide oturanlar ve daha fazla bagajları olur. Kesinlikle işçilerin ve tezgâhtarların bindiği eğlenceli tren de değildi, o da geç kalkan bir trendir ama bu tren en azından ben uyanıkken hiçbir yerde durmadı. Bedeli ne olursa olsun bir kibrit yakmaya niyetim yoktu. Hâlâ bir korku duymuyordum ama gergindim. İçimi ferah tutmaya çalışsam da, böyle ifade etmem doğruysa, belirgin bir çöküntü duygusunun ruh halimi ele geçirmeye başladığını hissediyordum. Mutlaka birisini bulmalıydım, kendimi tekrar bulabilmek için bu neredeyse kaçınılmazdı.

Şimdi daha acele ederek sakar adımlarla yürümeye başladım, koridorlarda sallanarak, vagonların arasındaki köprülerin üstünden sendeleyerek, körüklerden gelen buharların arasından geçerek, ayaklara ve omuzlara çarpa çarpa ilerliyordum. Uyanık kimse olmadığı için ağzımdan tek bir söz çıkmadan.

8

Bu şekilde birinci mevki vagonların ilkine adım attım. Bu vagonlardaki yumuşak koltuklar tek sıra olduğu için yürüme koridor koltukların arasından değil yanından geçiyordu, ikişerli koltuklar camlı bölmenin arkasında kalıyordu.

Bu vagonlarda da koridorda da ışıkların yanmadığını fark ettim. Camlı kompartıman kapılarının arasından içeri bakmaya fırsat bulamadan ilerde koridorun sonunda birinin durduğunu gördüm!

Akşamın azalan ışıkları onu görmeme engel olmadı, vagon kapısının yarı açık camı önünde durduğunu dirseklerini fazla yana açmamış olmasından anladım. Baş hizasındaki nokta halinde ateşi gördüm. Sigara içiyordu! Neredeyse sevinç içinde bu uyumayan varlığa doğru yürüdüm.

Üzerinde koyu renkli uzun bir palto ve yuvarlak şapkası olan bir beyefendiydi; gözlerini dışarı dikmiş, rüzgâra karşı huzurla sigarasını tüttüren yaşlı bir beyefendi. Aksakalları vardı, bir anda ona karşı değişik bir sıcaklık hissettim, cana yakın, sessiz bir bilgeliği vardı.

İçimi kemiren duygu gitmişti; yalnızca canlı ve uçarı ruh halim sürüyordu belki küçük bir yarayla, babacan yol arkadaşımın güvenli varlığı bu yaranın "macera" duygusuna dönüşmesine yol açıyordu.

9

Başımı selam verir gibi hafifçe eğerek, "Ateş alabilir miyim?" diye sordum.

"Memnuniyetle" diye cevapladı ağır ağır konuşuyordu ama ses tonu sempatik ve sevecendi.

Sorumu ona yöneltmeden önce başını bana doğru çevirmişti. Hemen kibar ve sakin bir şekilde paltosunun ceplerini karıştırmaya başladı.

"Puronuzla da yakabilirim," diyecek oldum, "tabii bundan rahatsız olmazsanız."

"Yok canım," dedi cömert bir neşe içinde, bir eliyle ucundaki külü camdan silktiği purosunu bana uzatırken diğer eliyle cebinde çakmak veya kibrit aramayı sürdürmesinden onun nitelikli biri olduğunu anlamadım.

Puroyu tuttuğu eli bakımlı ama sıradandı, kurumuştu, kırışıktı ama güçlü duruyordu.

Ondan ateş aldıktan sonra başımı kaldırıp gözlerim onunkilerle buluştuğunda, purosunun pembe parıltısı ve benim sigaramın ucundaki ışıkta, açık renkli gözlerinin ne kadar güven verici ve canlı olduğunu düşündüm. Bir süre sessizce durduk. İçeri giren mis gibi hava üşütmüyordu. Kapkaranlık manzara içinde ufuk çizgisi seçilmiyordu. Sınırsız tarlalar gözümüzün önünden hızla geçiyordu. Uzaklarda bir yerlerde seyrek haldeki ışıklar karanlığın içine atılan bir avuç yıldızı andırıyordu, gökyüzündeki gerçek yıldızlar bu gece yoktular.

Sonunda lafa başladım, "Hiçbir şey anlamıyorum, kompartımandaki herkes uyuyor, bütün tren uyuyor. Kesinlikle

yanlış bir trene binmiş olmalıyım. Geçen hafta neredeyse eve geldiğimde hava kararmaya başlamıştı. Sormamda bir mahzur yoksa siz de mi N'ye gidiyorsunuz?"

"Evet, ben de sizin gibi kendi kendime acaba bir yanlışlık mı yaptım diye sordum. Yolda bir ara dalmışım. Uyandığımda etrafımdaki herkes uyuyordu. Ve hâlâ da uyumaya devam ediyor! Saatiniz kaç?

Sigaranın külünü silktim, bir nefes çektim, o arada saatli kolumu yüzüme yaklaştırdım.

"Nasıl olur, saatim durmuş. Hâlâ altı buçuğu gösteriyor."

"Ne tuhaf. Ben de aynı durumdayım. Benim saatim de tam altı buçukta durmuş, ben uyurken olmuş olmalı. Tahminimce siz de o ara gözlerinizi kapatmıştınız."

Başımın hafifçe döndüğünü hissettim. Bütün bunlar ne anlama geliyordu? İçim bunalsa da bir yandan keyif duyuyordum. Karanlığa rağmen yaşlı beyefendinin ilgiyle bana baktığını fark ettim.

Ruhsuz bir ses tonuyla, "Evet öyle oldu," dedim. Nedenini bilmiyorum ama vakit geçirmeden kendime gelmek, iyi olmak ve onun gibi davranmak istiyordum; içinde bulunduğumuz duruma ve bizden ne istendiğine aldırmaksızın örnek bir soğukkanlılık içinde büyük bir ilgi ya da yüce gönüllük gösteriyordu.

10

"Evdekilerin sizi merak edeceğinden endişe duyuyor olmalısınız," dedi.

Alaycı bir gülümsemeyle başımı salladım.

"Yok, duymuyorum, çocuklar çoktan yatmıştır, karıma gelince, ona yoldaşım diyebilirim. Geç kaldığım zamanlarda, toplantılar falan olunca bana anlayışlı davranır. Ben biraz yazar sayılırım, kendimi size tanıtabilir miyim?"

Beyefendi, "Memnun oldum," dedi ona adımı söylerken uzattığım elimi sıkarken.

"Ben emekli profesörüm, adım Hernhutter."

Eğitimli bir kişi olduğunu anlamıştım; yaşlı, bilge bir beyefendiydi, başka türlüsünü düşünemezdiniz. Adı da kendine yakışıyordu. Bununla ilgili bilgi hemen aklıma gelmemiş olsa da bir süre önce duymuş gibiydim. Bir zamanlar yaptığım araştırmanın sonucunu şimdi hatırladım: Herrnhut; Almanya'nın Saksonya eyaletinde bir şehirdi, on beşinci yüzyılda kurulmuş olan Moravya Birliği de 1722 yılında Zinzendorf Kontunun bu şehirdeki malikânesine sığınmıştı.

Hernhutter'ler basit ama sıcakkanlı Hıristiyanlarmış, beceri ve başarıdan çok temiz bir yaşam yoluna önem verirlermiş. Kurallara göre bir suç işlemiş olanlara önce anlayışla yaklaşılır, sonra akşam yemeğinden ve cemiyetten uzaklaştırılırmış. Şehit Jan Hus'un 1415 yılında yakılarak öldürülmesi resmi anma törenlerinden biriymiş.

Kendi üyelerinin ölümlerini boru sesiyle kuleden duyururlarmış.

Yas kıyafetleri giymezler, fanilerin cansız bedenlerini boyanmış tabutlar içinde güzel düzenlenmiş mezarlıklara taşırlarmış. Paskalya sabahı son dinlenme yerinde herkes diriliş umudunu sevinçle kutlamak için bir araya gelirmiş. Daha sonra bu Birlik üyeleri Hollanda'nın Zeist ilçesinde de bir cemiyet kurmuşlar ve Avrupa kıtasının diğer ülkelerine yayılmışlar, misyonerleri zencilerin, Hintlilerin, Avustralyalıların arasına karışıp ta Tibet'e kadar gitmişler.

Adının sözcük anlamı "beyefendi şapkası" olan Profesör Hernhutter! Yaşlandıkça hepimizin hak ettiği ismi taşıdığına olan inancım büyüyor. (Ne yazık ki kendi adımın kökenini halihazırda bulabilmiş değilim.) Hernhutter ismi ise bütün dikkate değer ve olağanüstü şeylerin oradan gelmesi gerekiyormuş gibi Bohemleri, Yeni Dünyanın altın kapılarını işaret ediyor.

Kısa bir suskunluktan sonra, "Peki ya siz profesör?" diye söze başladım sesimde içinde bulunduğumuz durumun tamamı için geçerli olduğunu düşündüğüm belli belirsiz bir heyecanla, "evdekiler sizi merak etmeyecek mi?"

Profesör, "Hayır," diye mırıldandı.

Birden duyarlı ruhların başkalarıyla paylaşmak istemedikleri bir konuya, kısacası istemeden yarasına bastığımı fark ettiğim soruma, "Kimsem yok, ev işlerini yapan kadın da bugün ailesinin yanına gitti," diye cevap verdi.

Tren aniden hızını azaltmaya başladı. İkimiz de camdan dışarı bakıyorduk ama manzarada herhangi bir değişiklik olmadı. Aynı karanlık içinde uzaktaki sabit yıldızcıklar görünüyordu.

Gergin bir halde, "Yoksa tren duracak mı?" diye sordum, "öyle olacağa benziyor."

Hakikaten de öyle oldu. Birkaç yüz metre sonra giderek artan fren sesiyle birlikte aniden durdu. Dirseklerimizi dayadığımız camdan, nihayet bir yerden hayat belirtisinin geleceğine dair bir umutla meraklı ve kararsız gözlerle bakıyorduk.

Lokomotifin kulağımızı çınlatan gıcırtıları ve fren sesinin dışında etrafta ölüm sessizliği hâkimdi. Tek bir kapı açılmıyor, tek bir insan sesi duyulmuyor, çıt çıkmıyordu. Lokomotifin bacasından karanlığın içinde yükselen kızıllık görünüyor ancak bu arka planın önünde hiçbir şey hareket etmiyordu.

Sonra ansızın çıkan gürültüyle boğucu sessizlik bölündü. Gürültü arka taraftan geldi. Ani bir hareketle yüzlerimizi

o tarafa çevirdik. Karanlığın içinden bir adam telaş içinde koşarak geliyordu, görebildiğim kadarıyla genç bir adamdı. Adımları o kadar hızlıydı ki neredeyse bizi fark etmeden önümüzden geçip gidecekti.

"Hey," diye seslendim, "heeeey" yanan puromu ayağının dibine attım. Etraf hafifçe aydınlandı ve istediğim sonucu verdi. Genç adam irkildi, ateşin üstüne basmış gibi oldu ve aniden öyle bir durdu ki neredeyse yere düşüyordu.

"Ohhh" diye bağırdı, içi rahatlamış adeta yüreğindeki sıkışıklığı dışarı atmıştı. "Ohhh.... nihayet!"

Telaşla sormaya başladı:

"Şu anda nerede olduğumuzu biliyor musunuz beyler?"

İkimiz bir ağızdan, "Hayır," dedik, önce ben Profesör Hernhutter'i beklemiştim anlaşılan, o da beni. Sesimiz kısık çıktı, bize soruyu yönelten gencin kulağına da sevimsiz gelmiş olmalı. Ben de cevabımızda en azından sessiz bir hayal kırıklığı olduğunu hissettim, kendisi de verdiğimiz cevaptan aynı duyguya kapılmış olmalıydı.

"Ne?" diye bağırdı, "siz de mi bilmiyorsunuz? Allah Kahretsin!" ağlamak üzereydi, çığlığında çocukça bir çaresizlik ve korku duyuluyordu. Hemen, tekrar lokomotife doğru yürümeye başladı. Karanlığa rağmen Profesör Hernhutter ile birbirimizi görüyorduk.

"Haydi," dedi profesör, "gel, biz de inelim."

"Tamam," dedim sonra telaşla neredeyse önüne geçtim.

Maceranın başladığını hissediyordum. Bu durum bana, kendini az da olsa yazar sayan birine cazip görünüyordu; maceranın devamının trenin dışında yaşanacağını düşünüyordum.

12

Trenden indik.

"Bagajınız var mı?" diye sordu Profesör Hernhutter.

"Hayır," dedim.

Ona bagajı olup olmadığını sormadım; içimden bir ses onun da yanında bir eşyası olmadığını söylüyordu. Ve o anda ne olacağını hemen hissettim.

Ne bir düdük çaldı ne de bir işaret yapıldı ama tren yeniden hareket etti. Hâlâ camdan dışarı bakan kimse yoktu. Genç artık görünmüyordu, lokomotifin kükreyen sesi ve peşine takılan vagonların gürültüsü arasında, sesini de duyamıyorduk. Hernhutter yeniden trene binme hamlesi yapmadı. Dürüst ve nazik bir insan olduğu için beni ikaz etme gereği duymuş olmalı;

"Tren hareket ediyor," dedi. "İsterseniz binebilirsiniz, ben kalacağım."

"Ben de," diye mırıldandım, kalp atışlarımı duyuyordum, onları her gün duymak nasip olmaz, belki böylesi bizim için daha hayırlıdır. Lokomotifin gürültüsü önce biraz yükseldi ve son vagonlar önümüzdeki raylardan çıkan gıcırtılar içinde geçip gitti. İlerledikçe sesler azalarak dağıldı, lokomotifin kızılı bulanıklaştı, nihayet görünmez oldu. Gecenin karanlığında her şey hızla yok oldu. Sessizliğin içinde sadece cırcırböceklerinin güzel cıvıltıları duyuluyordu, ilerdeki ışıkların yere düşmüş yıldızlar gibi göründüğü çayırların üstünden, uzaklaştıkça azalarak birbirlerine sesleniyorlar ya da cevap veriyorlardı.

Profesör Hernhutter, "Burada kaldım," diye açıklamasına başladı, "çünkü genç adamın sorusuna muhtemelen cevap bulmayı umut ettiği lokomotife ulaşabildiğini sanmıyorum. Ayrıca onun yeniden trene binme cesareti göstereceğini de sanmıyorum, çocuğu kaderiyle baş başa bırakmak istemedim."

Yaşlı adamın tanımadığı, çocuk denemeyecek yaştaki genç adama karşı gösterdiği duygusallıktan etkilendim ve ben de burada kalma nedenim konusunda bir şey söylememeyi tercih ettim.

"Bu gerçekten çok iyi bir davranış," diye profesörden ziyade kendime mırıldandım.

Ama benim sözlerimi duyduğu anlaşılıyordu.

"Evet," dedi, sesi samimi ama ciddi çıkmıştı, "biz şimdi gecenin içinde üç yol arkadaşıyız."

Hernhutter hakikaten yanılmamıştı. Kendiliğinden trenin gittiği yöne doğru yürümeye başladığımızda karşıda duran karaltının genç adam olduğunu hemen anladık. Orada bir başına acınacak bir halde dururken bizim geldiğimizi fark etmemiş olmalı ki korkuyla irkildi. Ancak profesörün purosunun ateşinde yüzümüzü gördüğünde şaşkınlığı memnuniyete döndü.

Hernhutter babacan bir ses tonuyla, "Sanırım makiniste soru sormaya yetişemediniz," dedi.

"Öyle oldu bayım," dedi genç adam titrek bir sesle, gözyaşlarını gizlemeye çalışarak.

"Haydi gel," dedim onu rahatlatmaya çalışarak, "endişelenme. Biz de seninle aynı durumdayız. Kendini yalnız hissetmemen de çok önemli bir şey. Profesör Hernhutter sizi düşündüğü için burada inmek istedi."

"Teşekkürler profesör," diye kekeledi genç adam, günümüz gençlerinin neden etkilendikleri konusunda şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde.

"Eminim öğrencisindir, değil mi? Benim adım da, X olsun... ve öğretmenim."

Hemen cevap verdi: "Val." Adı Val'dı. Hukuk okuyormuş. Üniversite şehrinde bir öğrenci odasında kalıyormuş ama haftada iki kere trenle ailesinin yanına gidiyormuş. Bu arada gençliğin verdiği çeviklikle kendine gelmişti ve neşe içinde bize sigara ikram etti. Purosunu sonuna kadar içtiği için Hernhutter de sigarayı kabul etti, puronun son ateşiyle sigaralarımızı yaktık.

İki nefes çektikten sonra, "Profesör şimdi ne yapmamızı öneriyor?" diye sordum heyecanla.

Bilge adam "Kalkalım," dedi kararlılıkla. "Civarda herhangi bir hayat belirtisi bulup bulmayacağımıza bakalım. Bizim durumumuzda üç yöne doğru gidebiliriz."

"Haydi bakalım Val," dedim, "At bakalım ilk adımı! Böylesi olağandışı bir durum insanın karşısına her gün çıkmaz, hatta bazı insanların karşısına hiçbir zaman çıkmaz. Karşımıza bir postane çıkarsa oradan ailene telgraf çekebilirsin, aksi halde yarın onlara her şeyi açıklamanda sana yardımcı oluruz."

"Güzel," dedi, "ben hazırım, tamamen!"

Bir süre tren yolundan, trenin gittiği yöne doğru yürüdük. Hernhutter'in ara ara durup yan taraflara karanlığın içinde bir şey görme umuduyla baktığını fark ettim. Sonra bir an durdu.

"Buraya bak," dedi, "galiba şu tarafa doğru bir yol gidiyor. Tren yolundan yürümeye devam etmemeliyiz, bu çok tehlikeli. Ayrıca görebildiğim kadarıyla ne arka tarafta ne de ön tarafta herhangi bir ışık sızıntısı var. Oysa iç taraflarda, belli belirsiz noktalarda ışıklar görülüyor. Bu yol da kesinlikle bu köylerden birine gidiyor olmalı. Bana kalırsa kısa sürede bir yere varacağız."

Setten aşağı indik, sessiz bir anlaşma yapmışız gibi Profesör Hernhutter'in bir yanında Val, öbür yanında ben yürüyordum, yaşlı adama gerektiğinde yardım etmek amacıyla. Aşağıdaki hendeği görünce yanlış düşünmemiş olduğumuz ortaya çıktı. Birbirimizle konuşmadan Val dizlerine kadar suya girmişti bile.

"Haydi bakalım profesör," diye seslendi neşeyle, "size yardım edeyim."

Sonra da yaşlı adamı neredeyse kucaklayıp karşı tarafa geçirdi. Şayet ben acele edip suyun üstünden atlamaya kalkışmasam muhtemelen bana da aynısını yapacak ve iki ayağım birden suya gömülmemiş olacaktı. Neyse karşı tarafa vardım ve gencin sırtına gururla vurdum: bravo!

14

Ne kadar yürüdüğümüzü söylemem mümkün değil. Sadece saatlerimiz durmamıştı, zaman mefhumunu da yitirmiştik. Gece, görsel algımızı karartmakla kalmamış adeta zaman kavramını da ortadan kaldırmıştı. Her ne olursa olsun zaman bize şu anda sonsuz geliyordu.

İlerdeki kısık ışık noktaları biz tren yolundan aşağı indikten sonra bir süre gözden kayboldu. Sonra yeniden ortaya çıktı. Işıklar uzun bir süre bizden hep aynı uzaklıkta duruyor gibi geldi. Ne mutlu ki her türlü ışığın kendini gizlediği bu gece hava yumuşaktı. Tarlalar ve çayırlardan bahar kokuları yükseliyordu. Yanından geçtiğimiz bazı meyve bahçelerindeki bembeyaz çiçeklenmeler karanlığın önünde asılı ince bir tülü andırıyordu. Çiftliklerin gölgelerini birbirlerinden ayırt edemiyorduk.

Yolun kenarından akan derede, duyduğumuz seslerden anladığımız kadarıyla, cırcırböcekleri, kurbağalar ya da kim bilir başka hangi canlılar yaşıyordu. Öğrenciliğimde hiç iyi bir biyoloji öğretmenim olmadı; hep fizik ve kimyaya daha fazla önem verilirdi. Bu nedenle Tanrı'nın yarattığı –insanları en rahatlatan ve en sadık dostları– bitkilerin ve hayvanların zengin dünyasına dair bilgisizliğimi ne yaparsam yapayım hiçbir zaman telafi edemeyeceğim. Kulağımıza uykulu bir kuş sesi geliyordu nadiren.

Her şeyi dikkate alarak bir değerlendirme yapacak olursak bulunduğumuz toprağın "bize" ait olduğu anlaşılıyordu. Val bu konuya hemen dikkat çekti, dolayısıyla tahmin etti-

ğimiz yurtdışı gece treni bizi pek de uzağa götürmemişti. Ancak Profesör Hernhutter haklı olarak, gezginlerin de gayet iyi bildiği gibi, bu toprakların pek fazla değişiklik göstermeyen bir coğrafya içinde neredeyse Asya kapılarına kadar uzandığını ileri sürdü.

Başlangıçta iyi bir tempoyla yürümeye başlamıştık. Daha sonra sadece Hernhutter nedeniyle değil, elbette hareket kabiliyeti kısıtlıydı, saatin geç olması, açlığımızın artması ve gördüğümüz ışıkların hâlâ çok uzakta olmasının verdiği moral bozukluğuyla tempomuz düştü. Buna rağmen Val'ın moralini yüksek tutması bize yardımcı oluyordu. Onun da bizim bu tuhaf maceramıza katılmasıyla gençliği sayesinde ümit veren imkânlar artmıştı.

Aramızda yaklaşık olarak şöyle bir konuşma geçti:

"Bu tren," dedi Val, "cinlerin işgaline uğramış gibi! Hiçbir yerde ışık yok ve herkes birbiriyle yarışırcasına derin bir uykuda. Ben..."

Onun da uyumuş olduğu anlaşıldı –not defterini okurken dalmış olmalıydı– ve onun da saati altı buçukta durmuştu. Bizim saatlerimizin de onunki gibi aynı saatte durduğunu duyunca yeniden korkmaya başlayacağı hissine kapıldım. Kolumu bir abi edasıyla omzuna attım, o ise içtenlikle gülmeye başladı, "Yok olamaz, bu kadarı da delilik artık," dedi. "Kahkaha krizine girmeyeceğim ama bu hikâyeden hiçbir şey anlamıyorum. Peki, bilgisizliğin bilinci ile korku birbirini dışlamıyor mu Profesör?" diye sordu. Hernhutter bilge bir tavırla onu onayladı ve insanın varoluşunu hatırlatarak, "kimse anlamıyor ve muhtemelen bu nedenle de herkese durumu kolayca kabul etmek kalıyor," dedi.

15

Daha sonra –ki o anda birden bunun bir girizgâh olabileceğinin farkına vardım– profesör bize bu tuhaf trende uykuya dalmadan önce en son ne düşündüğümüzü hatırlayıp hatırlamadığımızı sordu. Başlaması için Val'a öncelik verdim. Val hemen cevap veremedi anlaşılan hatırlamıyordu. Ancak bilge bir koruyucu olan Hernhutter'in bazı sorular sormasıyla genç adam bir şeyler hatırladı.

"Ha tamam ya!.. Wolmes ve Z'nin dersiyle ilgiliydi. Wolmes bize suçbilim dersi veriyor. Aslında adı Profesör W ama verdiği dersle ilgili olarak öğrenciler arasında çok seviliyor ve ona Sherlock Wolmes diyoruz. Gerçekten eşsiz bir zekâya sahip ve çok iyi ders anlatıyor. Anlattığı vakaları hep kendi yaşamış ve çözmüş gibi anlatır. Trende Wolmes'ün bilimsel kimlik sorunsalına örnek olarak en ince ayrıntılarına kadar işlediği klasik Dobkin cinayeti konusundaki notlarımı gözden geçiriyordum. İtfaiyeci Dobkin karısını boğmuştu. Kadının cesedini Londra'nın doğusundaki bir baptist kilisenin bodrumuna gömdükten sonra binayı ateşe vermişti. Bir polis memuru itfaiye merkezini arayarak yangını bildirmiş, merkez de onun çalıştığı mahalle olduğu için Dobkin'e haber vermişti. Görevliler ceset kalıntılarını bulmuş, üstünde inceleme yapan uzmanlar bunun Bayan Dobkin'e ait olduğunu saptamıştı. Dobkin cesedin üstüne, belli bölgelere mesela gırtlağın bir bölümüne sönmemiş kireç dökmüştü ki bu da cesedin kısa zamanda yok olması yerine paramparça olmasını sağlamış

ve bazı parçalar bu sayede korunmuştu. Katil Wandsworth Hapishanesinde idam edilmişti.

"İçinde hem bilim hem de macera barındırdığı için polisiye hikâyelere bayıldığımı itiraf etmeliyim. Bilimi tek başına sıkıcı bulurum, sıradan romanlar da saçma geliyor. Dedektif romanlarında fikir hep canlı ve güçlü kişiliklere bürünmüş olarak başroldedir ve beni de en çok bu heyecanlandırır. Ancak bu akşam trende Wolmes'ün raporundan birden ürperdiğimi hissettim. Dobkin hikâyesi tamamen ürpertici geldi -ki bu tuhaftı- ve aynı zamanda da her ne kadar Profesör W'nun hikâyesinden kesinlikle tereddüt etmesem de mümkün olamazmış gibi geldi. Adeta her şey o kadar felaket bir dünyada ve olağanüstü bir dönemde yaşanmıştı ki insanın dünyayı kocaman bir yalan olarak görmeye hakkı vardı. Bir dünya diyorum, daha ziyade rezil bir çıkmaz. Cerrahın vücudun başka bir yerine zarar vermeden iltihaplı körbağırsağı kesip aldığı gibi!"

Profesör Hernhutter onaylayıcı bir tonla, "Val'ın düşünceleri, bunları söze dökerek bizimle paylaşması beni de etkiledi," dedi.

16

"Uykuya dalmadan önce aklında en son bunlar mı vardı Val?"

"Yok, aslında değil, telaşla aklıma bunlar geldi. Sonra defteri kapatıp modern dünya edebiyatı ile ilgili notlarımı okumaya başladım. Bu dersi Dr. Z veriyor, ona Zırlak diyoruz, metin analizini çok iyi yapar, anlattıklarında biz bir hikâye ya da duygusal bir dışavurum hissetsek de, muhtemelen yazar da farklı bir şey kastetmemiştir ancak o anlam ve sistem araştırmasına girer ve metin içinde bunları her zaman bulur. Dobkin cinayetinden sonra Zırlak bana iyi bir yol arkadaşı oldu. Birden bana o kadar değerli ve samimi geldi ki, duyduğum bu güven duygusuyla o ara uykuya dalmış olmalıyım.

"Güven *duygusuyla*," diye tekrarladı Profesör Hernhutter.

"Evet," dedi Val, profesörün sözlerinde duyduğumu zannettiğim vurguyu anlamadığını fark ettim.

Mesleki bir ilgiyle, "Notları okuduğunda tam olarak nelerden söz ediliyordu?" diye sordum, ben sormasan bu soruyu benim yerime Profesör Hernhutter'in soracağından emindim.

"Yeni Ruslar hakkında... Aleksey Tolstoy, Ehrenburg, Katayev..."

"Ah," diye bağırdım, "Yalnız Beyaz Yelken?"

Hernhutter, "Burada sizi tam olarak avutan duygu nedir?" diye sordu.

"Şey, sanırım Katayev'in hayat felsefesi," dedi Val, "Dr. Z bu hayat felsefesinin ona has olduğunu, sosyolojide yeri ol-

madığını, hatta Rusya'da bu konuda tek olduğunu iddia ediyor. Katayev'e göre hayat kendi içinde güzel, harika, insanların hayatta ne yaptıklarına ve ne yaşadıklarına bakılmaksızın. Kendini meşrulaştırarak insanın ne olursa olsun hayata teslim olmasını sağlıyor ve nihayetinde her şey yerli yerine oturuyor!"

"İşte," dedi Hernhutter, "bu çok hoş. Ben yazarı tanımıyorum, Katayev mi demiştiniz? Gerçekten güzel ve Dobkin apandisitine karşı birebir!.. Katayev bu Beyaz Yelken dışında başka hangi kitapları yazmış?"

Huzursuzlanmaya başladım. Hernhutter'in tanımadığı yeni bir yazara gösterdiği ilgiyi anlayabiliyordum ama şu anda en önemli derdimiz bu muydu? Yoksa Profesör hakkında yanılmış mıydım?

"Profesör," diye başladım söze, "bize trende uykuya dalmadan önce en son neler düşündüğümüzü sormuştunuz. Benim de aklımdan Val'ın anlattıklarına benzer şeyler geçiyordu, her ne kadar tam olarak Katayev'in ifade ettiği gibi olmasa da. Varoluşun ne kadar güzel bir şey olduğunu düşünüyordum, her şeye rağmen, aynı zamanda kaçınılmaz olarak varlıkların teslim olmalarını, biri diğeri anlamına geliyor, sanırım kaçınılmaz olarak, büyük bir perspektiften bakıldığında demek istiyorum."

Hernhutter hemen cevap veremedi. Gerçekten onun hakkında yanılmış olabilir miydim?

Nihayet, "Sanırım," dedi sessizce ve ciddiyetle. "Arkadaşlar şimdi burada hep beraber açıklığa kavuşmamış bir durum içinde yürümekte olduğumuza şaşırmamalıyız. Aynı noktadan hareket ettik. Ben de aynı dakikalarda sizinkilere

yakın düşünceler içine daldım. Ben de o zaman kendimce, yaşıma uygun olarak sizin gibi hayatı kucaklama düşüncesine, bu gerçeğin muhteşem anlamına sarıldım!"

17

Yürümeye devam ettik. Uzaklardaki ışıklar nedense yaklaşmak istemiyor gibiydiler. Gece aynı yumuşaklık ve aynı kokular içindeydi. Doğal olarak yorulmuştuk ve karnımız acıkmıştı. Ama yol arkadaşlarım, içinde bulunduğumuz tuhaf maceranın büyüsüyle, benim kadar rahatsız olmamışa benziyorlardı. İçimde muğlak bir alevlenme hissettim; alev dilimlerinden biri Hernhutter konusunda yanılmadığımın farkına varmamdı.

"Profesör," diye yeniden söze başladım, "siz de benim gibi trende her birimizin aklındaki düşüncenin bir çeşit kutsayıcı gücü olduğunu düşünmüyor musunuz? Bir çeşit niyet... nasıl desem? Hani denir ya... mucizeler yaratabilecek güce sahip olan düşünceler."

"Evet," dedi profesör düşüncelerinden ayrılmadan, "sanırım hakikaten bazı düşünceler olağanüstü sonuçlar doğurma gücüne sahip olabilir. Hayatın kendisi olan düşünceler; hayata dair, kendi içinde hoşluğu olan ve Katayev'de her şeyi yeniden bir araya getiren düşünceler, bu sayede sizin geniş perspektifiniz içinde hayatta kalabilirler, yazar dostum. Kısacası Val, etrafımızdaki her şey uyurken bunlar bizi uyanık tutan düşünceler."

Val çocukça bir sevinçle, "Vay canına, ne güzel bir bağlantı!" diye bağırmaktan kendini alamadı.

Hernhutter'in düşüncelerini bölmemek için bir şey söylemeye çekiniyordum.

Kendimi, sol tarafımda hayatı ve macerayı temsilen genç

öğrenci, sağ tarafımda ise bilimci, hayalperest, bilge yaşlı profesör ile birlikte yürürken hayal ettim. Bir yazar için doğru yol da bu değil miydi? İkisinin arasında yer alan anlatıcı. Ancak Hernhutter hemen devam etmedi, bir daha konuşmayacak diye bir korktum.

Bunun için tekrar sordum:

"Bir sakıncası yoksa profesör, trende sizin düşüncelerinizin nerelerde olduğunu öğrenebilir miyiz?"

"Sahi, ben de bilmek isterim," dedi Val merak içinde.

18

"Şöyle," diye söze başladı profesör tereddütle, yine de sesinde bu sohbetin devam etmesini umuyormuş gibi, sessiz bir memnuniyet duydum, "... oturmuş genelgeçer şeyler hayal ediyordum, birbirleriyle belirgin somut bir bağlantı kurmadan demek istiyorum. Düşüncelerimin temelini hüzün oluşturuyordu, tanımlanmamış, benim yaşıma uygun sakin bir hüzün, oysa planın devamında kendimi hayatım boyunca kıymet verdiğim inatçı bir görüşü inşa ederken buldum. Kafamın içindeki düşüncelerim hiçbir zaman bir sonuç vermedi, hiçbir zaman ortalığa dökülmedi ya da kimseye belli etmeden umduğum şey ortaya çıkmadı. Hayatım boyunca göz önünde bulundurduğum türlü düşüncelerim oldu, kişisel yapım buna yol açtı ama mesleğimin de gereğiydi, ancak bütün bu düşünceler içinde kendimi hep meccano oynarken gördüm. Bildiğiniz gibi bu yapı oyunlarının güzel kutusundan bir de örneklerin yer aldığı kitapçık çıkar, bana hâlihazırda burada yapılmış olan sonra bozulup yeniden yapılan figürler çocukça bir sevinç verir ve aynılarını yapmaya çalışırım. Bu memnuniyetimi azımsamak istemiyorum yoksa hayatı, hayatımızı küçümsemiş olurum ki ben bunu yapamayacak kadar seviyorum yaşamayı. Ancak o hayattan, kitapçıktan daha ileri giden başka imkânların mümkün olduğu fikrine kapıldım. Ve günlük uğraşlarımın arasında onu aramaktan hiç vazgeçmedim, hatta yaşım ilerlediğinde normal yapıları bırakarak sadece onun arayışına girdim. Bu yapıların içinde yarım asırdan uzun bir süre başkalarını ve kendimi memnun eden deneme süresi yaşadım. Dolayısıyla diğer bütün kitaplarımın yanı sıra artık meccano

kılavuzunu da bir kenara bırakabilirim. Aradığım şey elbette o kitapçığın içinde yoktu, doğal olarak kendiliğinden oluşması gerekiyordu. Maalesef önüne geçilemeyecek bir zorluk var ki o da meccano parçalarından kurtulmanın mümkün olmaması, bu parçalar inşaat yapmak isteyen insanların sahip oldukları yegâne malzemeler; ancak bu malzemeler kitapçığın içindeki şekillerden başka bir şey yapmaya kesinlikle imkân tanımıyor, kitapçığa hiç bakmasan bile bütün imkânlar o taşların içinde..."

Hernhutter sonra sustu. Yaşlı adam bitkin görünüyordu, açlık ve yorgunluğu yeniden hissetmeye başladık.

Anlaşılan itirafları onun enerjisini almıştı. Yalnız bir adamdı muhtemelen düşüncelerini giderek daha az kişiyle, özellikle böylesi konularda, paylaşıyordu.

Gençlikte suskunluk, nihayetinde önüne çıkan ilk fırsatta kolaylıkla kocaman bir patlamaya yol açabilecek bir tür birikimi işaret edebilir. Ancak belli bir yaşta aynı anlama gelmez. Suskunluk kendi içimize gömüldüğümüzü gösterir ve kısa zamanda oradan çıkış ağır ve zordur.

Bana gelince, yaşlı bilge ile genç öğrenci arasında orta vadeyi oluşturuyordum. İlk konuşmacının sözlerinin ikincinin sözleri üzerinde epey etkili olduğunu fark ettim. Bunlara zor denemezdi belki ama belli bir düşünce düzeyi oluşturuyordu ki konuşma esnasında sadece teori derslerinde nefes almasına imkân tanıyordu.

Açıklamaların onu bir yandan rahatlatırken aynı zamanda bunalttığını fark ettim. Adımları kendiliğinden yavaşladı.

Buna rağmen yeniden yürümeye başladığımızda sohbeti başlatan Val oldu.

Val, sınava çekilen biri gibi, söyleyeceği sözleri tartarak, "Peki, inşa etmek için tam olarak aradığınız neydi? Meccano parçalarıyla ne tasarlıyordunuz profesör?" diye sordu.

"Atalet yasasını biliyorsunuz değil mi Val?" (Bu sözlerle yeni bir alevin içimi kasıp kavurduğunu söylememe gerek yok!) "Şimdi insanların bu mekanik kanunu hayatın bütününe uygulayabileceklerini tasavvur edin. Bunun sonucunda varoluşumuz bir anda, ölüm sonrası işlediği günahlardan dolayı ruhun lanetlenip cehenneme atılmadığı durumda olduğu gibi, varoluşumuzun ne kadar güçlü olduğuna, hayatı ne kadar sevdiğimize ve ne kadar candan kucakladığımıza bağlı olarak ve tam da bu nedenle durağanlaşır... ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

"Aaa, evet! Kastettiğiniz üçümüzün trende uykuya dalmadan önce düşüncelerimizde hayata duyduğumuz sevgi mi?"

"Olabilir. Bu şekilde meccano yu güçlendirmek amacıyla ona ikinci parçayı da vidalayabiliriz." (Yine göğsüm bir alevle yandı!) Val tereddüt ediyordu ama Hernhutter onun aklını başına getirdi.

"Şimdi... hayatın kanununa ölümü de kattığımızı düşün, bu sürecin yani ölüm sürecinin kesin olarak ölmeden önce başlamış olması gerekiyor değil mi? Birbirine geçirdiğimiz meccano parçalarımız burası ile başka bir yer arasında bir

çeşit köprü kuruyor, ikisi arasında paha biçilmez bir inceleme sahası oluşturan sınır ülkesi bu. Zira 'başka bir yer' buradan bakıldığında ve değerlendirildiğinde geçici olarak hayatın derinliğini ve anlamını öğrenebilmemize fırsat tanıyor. Şimdi zor olan, bizim bu yere giden yola nasıl gireceğimiz ve/veya girip giremeyeceğimiz konusu."

Kendimi daha fazla tutamadım.

"Mesela... bir tren kazası sonucunda," diye mırıldandım.

Hernhutter cevap vermedi.

Tekrar durduk. Bu defa Hernhutter değil, Val yüzünden. Yüzü bize, sırtı yola dönük olarak neredeyse ayaklarımızın üstüne atladı. O anda omuzunun üstünden bir ışığın bize yaklaştığını gördüm. Son konuşmalar esnasında hakikaten dikkatimizi ışıklara vermemiştik. Aslında insanın heyecanla düşündüğü esnada bakışlarını öne eğmesi ne kadar tuhaf. Acaba bu davranış okurken ya da yazarken edinilen alışkanlıktan dolayı mı yoksa bilinçsiz bir mütevazılıktan dolayı mı?

"Heyyy," dedi Val heyecanla, işte durumun açıklaması bu olabilir. Şu anda o yerde yürüyor olmalıyız?.." Sonra aniden:

"... Eğer öyleyse biz ÖLDÜK demektir profesör!" diye bağırdı, kollarını bize doğru açarak.

"Ben olsam böyle ifade etmezdim Val," dedi Hernhutter yumuşak ses tonuyla. "Bilim, 'neden... sonuç...' şeması ile hareket eder. 'Neden' sözcüğünün her zaman soyut, laboratuvar dili yani yapay algılanması gerekir. Bu bir varsayımdır, bir araç. Gözden uzak gerçeklik, gerçekliğin tamamı değildir. Üçümüzün birden... Mesela yanlış bir trene binmiş olma ihtimalimiz var ve şu anda batıdan doğuya uzanan tanıdık Avrupa kıtası içinde evlerimizden beş altı saat uzaklıkta bulunuyor olabiliriz. Etrafınıza bir bakın. Konuşa konuşa ışıklara biraz da olsa yaklaştık oysa başlangıçta bize ulaşılmaz görünüyorlardı. Hatta ilerde bir evin siluetini görür gibiyim, muhtemelen bir köyün hemen girişindeki ev."

Val birden dönüp arkasına baktı. Loş ışıkta bile yüzündeki gerginliğin azaldığını ve gözlerinin yeniden parladığını fark ettim.

"Tanrı'm!" diye haykırdı Val, "ne macera ama. Her neyse ya ölüm duygusundan ya da yoldan dolayı kurt gibi açım. Şurada boğazımızdan geçecek bir şey bulursak benim için mesele kalmaz... en azından," diye devam etti, "sadece yolumuzu kaybetmiş olsak durum bu kadar çekici olmazdı, siz de öyle düşünmüyor musunuz?"

Son sözleri komik bir şekilde kendinden fazla emin çıkmıştı ama bu sözlerin altında gerçeğin hevesli titreşimi yatıyordu.

"Korkmuyor musun Val?" diye sordum ağabey edasıyla.

"Hayır," dedi kararlı bir tonla, "hayır! İkinizle birlikteyim, hele profesörün açıklamalarından sonra nasıl korkarım. Şayet söyledikleri doğruysa ve "başka bir yerde" isek, anlattıklarıyla elime bir pusula verdi. Tek başına kalsam bile kendimi çaresiz ve kaderiyle baş başa kalmış gibi hissetmeyeceğim. Durduğumuz yer tamamen bilinmedik bir yer gibi gelmiyor. Elimde bir anahtar var."

"Sen de bizim pusulamızsın delikanlı," dedi Hernhutter memnuniyetle. "Elinde başka bir kapının daha anahtarı var: gençliğin..."

Işığın izinden kararlı adımlarla yürümeye devam ettik. Daha fazla konuşulmadı; herkes kendi içinde sessizce muhtemelen olağanüstü bir geleceğe hazırlık yapıyordu ya da maceramızın son derece olağan sonucuna doğru atacağımız adımları düşünüyordu. Işık hızla yaklaşıyordu, yaygın görünen ışık sonra dış kapının üstündeki lambada ve hem camlı kapının arkasındaki, hem de kapının iki yanındaki pencerelerde asılı perdelerin arasından sızan ışıklar olarak belirginleşti. Hernhutter'in gölgesinden anladığını söylediği binayı şimdi biz de fark ettik, oldukça büyüktü. Sokak lambaları ve büyük pencerelerine bakılırsa şehir dışındaki bakımlı, düzgün bir konak, bir tür konukevi olduğu anlaşılıyordu. Ne bir tabela ne de camlarda bir isim vardı. Boğuk konuşmalar ve arka planda yaylı sazların müziğini duyduk.

Her şey tuhaf görünmekten ziyade olağan geliyordu. Kapıdaki ışığın yanına epeyce yaklaşınca durup konuşmadan birbirimize baktık. Aslında birbirimizin yüz hatlarını ilk defa net olarak görüyorduk. Hiçbirimizin yüz ifadesi diğerini şaşırtmadı birbirimizle epeydir tanışıyor gibiydik. Hepimiz, diğerinin söylediklerinden, ya da birkaç kere yaktığımız sigara ya da puronun ateşinde yüzlerimizi görebildiğimiz kadarıyla, diğerinin tahmin ettiğimiz gibi olduğunu düşündük.

Val sarışın bir delikanlıydı, teninin rengi refah düzeyini gösteriyordu, giyim tercihi sıradandı, günümüz gençlerinde görüldüğü gibi sportif bir havası vardı ama aşırıya kaçma-

mıştı. Bakışları koyu kayrak mavisini andırıyordu, sevimli bir parlaklığı vardı.

Sessizce etrafımıza baktık. Konukevi yolun kenarında, yolun seviyesinden biraz yüksekteydi. Binanın önünde kilit taşlardan bir yol vardı, bu yol kaldırım denemeyecek kadar dardı, görüntüyü kurtarmak için yapılmış gibiydi ve adeta binanın köşesinde son buluyordu. Sokak lambalarının ışığında görebildiğimiz kadarıyla buraya geldiğimiz yol ilerde de asfalt değildi.

Konukevi müstakil bir binaydı. Buna rağmen karanlıkta orda burada başka karaltılar da vardı, bunlar da ev olabilirdi. Muhtemelen bir kasabanın kenar mahallelerinden birindeydik. Sağda solda gördüğümüz, tam ne olduğunu anlayamadığımız küçük ışıklar belki daha yoğun bir yerleşim alanına aitti. Her halü kârda bu ışıklar, konağın ışıklarından farklı olarak çok uzaktan gelmiyordu.

Konak henüz çok uzaktayken hissettiğimiz titreşimler, herhalde gözlerimizin gösterdiği çabanın sonucuydu, yaklaştıkça yok oldu.

"Peki," dedim, "içeri giriyor muyuz yoksa önce köyü mü görmek istersiniz? Belki istasyona bakmak ya da bir postane aramak istersiniz?"

Val, "Kurt gibi açım," diye tekrarladı.

Hernhutter yumuşak bir tonla, "Haydi içeri girelim," dedi.

Kapıyı ittim, şapkasını çıkarmış olan profesöre ve Val'a önden girmeleri için yol verdim. Sonra ben de son derece normal görünen başka bir dünyaya adım attım.

"Son derece normal!" diye tekrarladım peçetemi katlayıp etrafa bakınırken. Yemeğimi bitirmiştim, profesör tatlısını yiyordu, Val ikinci ana yemeğiyle meşguldü.

"Evet, neredeyse," dedi Hernhutter gülümseyerek, sonra ağzına bir kaşık puding götürdü.

İçinde bulunduğumuz mekân, trenden gördüğümüz manzara gibi, buradan Asya'nın kapılarına kadar değişiklik göstermeyen topraklardaki milyonlarca benzeriyle aynıydı. Ortadaki barın çevresinde birbirine dik açıyla bağlı birçok loca vardı.

İçerdeki dekorasyona gelince, her yer belirli bir tarz içinde döşenmişti – insanı rahatsız etmeyen antika tarz ile kentsel modern ve kırsal rüstik tarz bir aradaydı. Duvarları aynalar süslüyor, koyu kahverengi ahşap paravanlar yastıklı sedirleri birbirinden ayırıyordu. Boy hizasında kurulmuş aynı renk ahşap podyumda küçük orkestra yerini almıştı. Her tarafta yemek masaları vardı, kimisi hazırlanmış kimisi boş duruyordu, sandalyeler hasırdandı. Açık renk parke döşeme, odaların içine girip güzel halıların altında kayboluyordu. Yeşil renkli vazolar ve çömlekler etrafı süslüyordu.

Birörnek giyinmemiş, daha ziyade sıradan diyebileceğimiz giysiler içindeki müzisyenlerden oluşan küçük orkestra her yerde duyabileceğimiz şeyler çalıyordu. Bildiğim parçalar olmasa da bildiğim güzel parçalara benziyorlardı. Personel, barın arkasında duran barmen, bir erkek bir de kadın garsondan oluşuyordu ve onların giydiklerine de üniforma denemezdi ama kıyafetleri düzgündü.

Konuklara gelince, ki konukevi epey doluydu, bir kısmı yolculardan –yanlarında çantaları vardı ama büyük bavullar yoktu–, bir kısmı çiftçi ya da esnaf gibi görünen orta halli halktan, bir başka grup da çoğu halı döşeli localarda oturan kalburüstü insanlardan oluşuyordu.

İçeri girdiğimizde bizimle pek ilgilenmediler. Hemen köşedeki hazırlanmış masaya geçip oturduk ve buraya bakan garsona işaret ettik. Kadın garsonun bize bakması zaman aldı. Yanımıza geldiğinde birbirimizi anlamadığımız ortaya çıktı. Kadın başka bir dil konuşuyordu, diğer garson ve barmen gibi hatta kısa sürede oradaki herkesin farklı konuştuğunu fark ettik.

Bizim dilimizi bilen kimse yoktu, bildiğimiz başka dilleri de bilmiyorlardı. Profesör Hernhutter dahi konuştukları dilden bir şey anlayamadı. Ne kadar dikkatini verse de, kelimelerin kökenlerini bulmaya çalışsa da, nafile.

Acıkmış ve susamış olduğumuzu işaret diliyle anlatmaktan başka çaremiz yoktu. Mönü vermediler, başka masalarda da görmedik, etrafta hiç gazete dergi de yoktu. Sevimli garson hanım bizim ilkel vücut diliyle anlattıklarımızdan en azından aç ve susamış olduğumuzu anlamıştı.

Başını sallayarak anladığını belirttikten hemen sonra mükellef bir akşam yemeği servisi başladı. Doyurucu, bol baharatlı sıcak çorba, meze olarak balık, arkasından et, peynir tabağı, kahve ve en son puding. İçecek olarak sofraya bir sürahi madensuyu ile herkesin önüne birer şişe kırmızı şarap kondu. Şaraplar açılmış ve oda sıcaklığına getirilmişti, üstünde etiket yoktu. Barın arkasındaki zayıf barmenin uzattığı içecekleri masaya sessizce, yaşını göstermeyen kibar erkek garson koyuyordu. Tabaklar ortadaki barın tezgâhına alt ya da üst kattaki mutfaktan tabak asansörüyle geliyordu. Garson hanım kimseye belli etmeden her şeyi kontrol altında tutuyordu. Demek istediğim, işini gülümseyerek yapıyordu, ne otoriter bir tavırla ne de boyun eğer gibi. Her şey kendiliğinden gelişiyordu, bazı masalara yanaşıp sohbet ediyordu hatta bazılarında oturuyordu. Karşı tarafta halı döşeli odalarda ya da bizim tarafımızda oturan hem halktan hem de yolcu olan bütün müşterileri tanıyor gibiydi.

Bu genç garson hanımın mekânın sahibi mi yoksa şef garson mu olduğu konusunda tereddüt ediyordum. Barın arkasında teşrifatçı gibi görünen adamla evli olabilirdi ama

bana pek mümkün gibi görünmedi, ikisinin de parmaklarında alyans olmaması nedeniyle değil sadece.

Nedense bana bu kadının mekânla garsonluktan başka bir bağının olmaması mümkün görünmüyordu. Açıklayamayacağım bir nedenle bu kadının samimi tavırlarına rağmen sadece garsonların değil buradaki herkesin üzerinde bir yerde durduğunu hissediyordum.

Konuştuğumuz dilin farklı olmasından başka iki aksaklık daha oldu, böyle ifade etmemde bir mahzur yoksa. Altı dilim ekmekle çorbasını bitirdikten ve açlığını bir nebze bastırdıktan sonra Val yerinden kalkıp bardaki adamın yanına giderek ona el kol hareketleriyle telefon etmek ya da telgraf göndermek istediğini anlatmaya çalıştı.

Aç ve susamış olduğumuzu anlatmak ne kadar kolay olduysa Val'ın bu talebinin anlaşılması da o kadar zor oldu, ne garsonlar ne de barmen yardım etti. Belki de genci anlamaya çalıştılar ama işe yaramadı. Telefon cihazı yoktu belli ki, ancak bu sözcüklerin ne anlama geldiğinden de bihaber görünüyorlardı.

Etrafta hiç saat de yoktu. Val bileğindeki saati, profesör de köstekli saatini gösterdi ama nafile. Genç hanım sadece gülerek başını salladı.

Hakikaten *neredeyse* her şey normaldi.

Val şimdi peynirini yemeye başladı, şarabını bitirdiğinde bir şişe daha istemiş, bunun üzerine garson herkese birer şişe getirmişti. Yemeğini bitirdikten sonra Hernhutter:

"Müsaadenizle şunu belirtmek istiyorum, şayet şu anda – benim varsayımıma göre–, mesela başka bir yere yönlendirilmek üzere, atalet momenti içinde özel bir yerde bulunuyorsak gözümüze birçok mesele olağan görünebilir ve muhtemelen de öyledir. Bir başka yasaya, ruhsal otomatizme göre, bunların arasında yanılmıyorsam esaslı konularda bazı farklılıkların bulunması gerekiyor. Bunlardan üçünün ne kadar önemli oldukları ortada: burada konuşulan Babil dili, buradaki insanların telefon ve telgraf gibi basit araçlardan bihaber olmaları ve zamanı gösteren hiçbir aracın olmaması. Hâlâ bir varsayımı Val'ın cüretkâr tahminiyle besleyerek, hakikaten uzayda zamanın tipik durağanlığı içinde tuhaf bir istisna oluşturduğumuzu söyleyebiliriz. Zamanın durağanlığı –şayet burada kalmaya devam edersek tabii, aksi halde başka bir bölgede aynı özelliklere sahip olmayan bir zamanın içinde olabiliriz– sadece "zaman" olarak kontrol edilebilir olmalı. Doğru akıl yürütüyorsam, *burası hep gece kalacak.* Bu arada belki karşımıza başka tuhaflıklar keşfedeceğimiz imkânlar çıkacak. Elbette bunların arasında, bana kalırsa en gizli olan en tuhaf ve değerli olandır."

"Mükemmel," dedi Val, pudingi kaşıklarken, "bitirir bitirmez, Wolmes'e layık bir öğrenci olarak keşfe çıkacağım. Bir fikrim var."

Delikanlı açlığını giderip ikinci şişe şarabı açtıktan sonra zaman ilerledikçe gamsız, maceraperest bir gence dönüşmeye başladı. Aslında üçümüzden birinin bulunduğumuz durumu anlayabilmek için bir şeyler yapması gerekiyordu. Zira bu konukevine geldiğimizden beri sahnelenen müsamere dışında yakın bir zamanda başka bir şey olacağının belirtisi yoktu.

Her şey olduğu gibi devam ediyordu, aynı yönetimin elinde belirli bir düzen ve kendiliğindenlikle oynanan kukla oyunu, bittiği anda yeniden başlıyordu. Sadece kuklaları oynatan eli göremiyorduk. Zaman zaman bazı müşteriler gidiyor, yerlerine başkaları geliyor ama halktan olanlar da zengin sınıfından olanlar da birbirine benziyordu.

Yaylı sazlar topluluğu istifini bozmadan bilinmeyen parçaları çalmayı sürdürüyordu, ancak bu belirsizlik bir yandan da tanıdık geliyordu, modern ya da yarım asırlık vurgular Fransız, Anglosakson ya da Alman kökleri çağrıştırıyordu. Garson ve barın arkasındaki adam işlerini yapıyordu; müşteriler kahvelerini, şarap ya da sularını içiyordu –bana hâlâ ferahlatıcı, hafif, doğal madensuyu geliyordu– kimileri yemeklerini yiyor, onlar bitirdiğinde başkaları yemeğe başlıyordu. Hernhutter'in varsayımı en azından yemek konusunda hakikati yansıtır gibiydi, burada zaman yoktu.

Birçok müşteri sigara içiyordu. Garsona sigara istediğimi işaretlerle anlatabildim. Bana sigara getirdiğinde, istemediğimiz halde, profesöre de puro ikram etti, o da memnuniyetle kabul etti. Sigaralar üstünde düzensiz renkli daire ve yıldız desenleri olan bir kâğıda sarılı geldi. Sigara kâğıdında ise üst üste ters iki üçgen deseni vardı, puro bandında da tam

ortasında kırmızı nokta olan biri gümüş diğeri altın renkli iki üçgen vardı. Hiçbir yerde isim yoktu.

"Tamam," dedi Val, "ben başlıyorum."

O da yemeğini ve ikinci şişe şarabının yarısını bitirmişti. Üstüne öğrenci hallerinin geldiğini gördük, hoşumuza gitti, Hernhutter ile birbirimize keyifle baktık. Profesörün ikram ettiği puronun baş kısmındaki bandı çıkarmadan yakmıştı. Kocaman puro çocuksu yüzünde komik duruyordu, telaşlı dudaklarıyla içmeye alışkın olmadığı puroyu fazla ıslatmadan ve düşürmeden ağzında tutmaya çalışıyordu. Garson masayı toplamış temiz küllükler ve bardaklar getirmişti. Bu defaki bardaklar alelade değildi, alt tarafı geniş, ağız kısmı şarabın kokusunu rahatça içimize çekebilmemiz için dar olan kadehlerdi. Genç kadın da yine yanımızda duruyordu.

Val ceketini çıkarıp duvardaki kancaya astı ve cebinden bir deste iskambil kâğıdı çıkardı. Üstündeki açık renk gömlek, çarpık duran kravatı ve pantolonundaki basit kemerle çok havalı duruyordu. Hareketleri, yol boyunca bize hissettirdiği gibi mağdur ve zavallı birinin değil, yeniden hayata dönmüş ve etrafın ilgisini çekmeye kararlı birinin hareketleriydi. Mükemmel bir taktikti, Hernhutter'in tavırlarından onun da benim gibi düşündüğünü anlamıştım, yabancı olduğumuz bu ortam içinde kendi bildiklerimize ulaşabilmenin muhtemelen tek yolu, bu konukevindeki diğer konuklarının ilgisini çekmemiz olacaktı.

Tahmin edileceği gibi Val çok geçmeden sadece dış görünüşüyle, çekici, hoş bir genç olmasından değil, daha önceden de hissettiğim başka tuhaf bir özelliğinden dolayı, ba-

şarılı oldu. Bu özelliğinin ne olduğunu kolayca söyleyemem, sıradan olmamasına rağmen yine de bir muamma değildi. Sadece bana doğal bir şaşırtıcılık içinde, nur yüzlü bir melek duygusu veriyordu.

Genç garson kadın gülümseyerek izliyordu, diğer masalardan da meraklı dostane bakışların bize doğru döndüğünü gördüm. Hatta orkestra üyeleri bile bizi daha iyi görmek için boyunlarını sahne korkuluğunun üstünden uzatmışlardı, bu nedenle çaldıkları müzik, kurmalı pikabın sona doğru yavaşlarken çıkardığı müzik gibi, tonlar değişmeden ağırlaşmıştı. İki beyefendi ve ak saçlı amazon savaşçısı kıyafetli bir hanımefendinin oturduğu yan masada da yemeğe ara verildi.

26

Val el çabukluğu içinde kâğıtları karıştırdı ve barda duran garsona doğru yürüdü, bu arada o da barın arkasından çıkmıştı. Garsonu kolundan tutup bizim masaya doğru çekti. İskambil kâğıtlarını, bir aldatmaca ya da sihirbazlık olmadığını göstermek amacıyla, yüzüne yaklaştırdıktan sonra desteyi masanın kenarına bıraktı.

"Keser misiniz? Ke-ser-mi-si-niz?" diye sordu Val yüksek sesle.

Garson kendinden ne istendiğini anlamıştı, desteden bir bölüm alıp diğer kâğıtların yanına bıraktı. Val şimdi de ondan, parmağıyla işaret ederek destelerden birinin en üstündeki kâğıdı kendisine göstermeden almasını istedi. Garson hilenin ne olacağını anlamış gibi gülümsedi ve aldığı kâğıdı avcunun içinde saklayarak bize yanaştı, sonra Hernhutter'e, bana, yan masadakilere ve garson kadına gösterdi.

Val şimdi de, "Geri koyun," diye talimat verdi. Garson kâğıdı çevirmeden destelerden birinin üstüne koydu. Val her iki desteyi de şevkle yeniden karıştırdı sonra masanın üstüne koydu.

"En üstteki," dedi, parmağıyla işaret ederek.

Garson en üstteki kâğıdı alıp çevirdi, Val'ı tebrik edecek gibi oldu, sonra kâğıdı kaldırıp herkese gösterdi, maça valesiydi!

Hernhutter, "Bravo!" diye bağırdı, garson kadın ve yan masadakiler de gülerek hayranlıklarını belli ettiler.

Profesör gerçekten bu kadar beğenmiş miydi? Yoksa özellikle de yaşadığımız bu tuhaf günün sonunda içtiğimiz şa-

rabın etkisiyle mi böyle davranmıştı, bilmiyorum. Ben ise her şeye rağmen Val'ın güzel bir gösteri yaptığını düşünüyordum ancak bunun basit bir hile olduğunu, zayıf noktanın kesilmiş deste ile diğer kâğıtları üst üste koyarken esas kâğıdın en üste konması olduğunun farkındaydım.

Bütün ustalık desteyi karıştırırken o kâğıdı yerinde tutmaktaydı, yapılması gereken onu avcunun içine sıkıştırarak (belki başka kâğıtların da desteğiyle) tutmaktı, oyunun geri kalan kısmında diğer kâğıtlar karıştırılıyordu. Kontrol ederek bu sonuca varmadım, ayrıca sihirbazlar da yaptıkları hilelerin püf noktalarını paylaşmazlar, sadece bana kalırsa püf noktası buradaydı, başka türlü olamaz.

Her ne olursa olsun Val'a bizleri oyaladığı için müteşekkirdim, derhal ümit ettiğimiz sonucu verdiğini gördük, özellikle çevremizle yakınlaştık, bu yakınlaşmanın bizim için bazı sonuçlar doğuracağı muhtemeldi.

Garson hemen yerine dönmedi, garson hanım da yaklaştı, neredeyse Val'ın yanında duruyordu. Hatta halı serili localardan da misafirler çıkmış, barda ayakta bir şeyler içiyor ve gülümseyerek bizim tarafa bakıyorlardı.

Garson hafifçe öne eğildi ve işaretlerle iskambil kâğıtlarını kullanıp kullanamayacağını sordu. Val hemen iskambil destesini ona uzattı. Adam kâğıtları alır almaz ağır ağır karıştırmaya başladı, bizim genç kadar hevesli görünüyordu, ondan daha uzun karıştırdı. Kimsenin tereddüt etmesine mahal yoktu; karıştırma işi bu defa sağlam yapılıyordu. Sonra kâğıtları masaya yelpaze şeklinde yaydı, yüzleri masaya dönük olarak, bu şekilde ne o ne de bizler kâğıtların ne olduğunu görebiliyorduk.

Profesör Hernhutter'e bakarak ondan bir kâğıt seçmesini istedi. Profesör bu isteğe iştahla karşılık verdi ve bir kâğıt seçti, tam arkasını çevirecekti ki barmen ısrarla başını hayır anlamında sallayarak bizim masayı işaret etti. Profesör kimseye göstermeden kâğıdı bizim masaya koydu. Garson başını eğerek teşekkür etti.

Şimdi sıra bana gelmişti. Barmen bana da yelpaze şeklinde serili iskambil kâğıtlarını işaret etti. Ben de bir tane seçip bizim masaya diğerinin yanına koydum. En son Val'ın de bir tane seçmesi gerekiyordu, masadaki kâğıtlardan birini seçti

ve kendi önüne koydu, garson yelpazeyi toplayıp deste haline getirdi ve Val'a geri verdi. Anlaşılan artık bu kâğıtlarla işi bitmişti. Val kâğıtları pantolonunun cebine koydu.

Garson parmak işaretleriyle bir dakika beklememizi istedi, topukları üstünde dönerek ortadaki bara gidip barmenden başka bir deste kâğıt daha aldı.

Masamıza geri geldiğinde önce bu kâğıtları gösterdi, sonra yelpaze şeklinde masaya yaydı, ancak bu defa kâğıtların yüzleri yukarı bakıyordu. Val'ın yaptığına benzer bir oyundu. Kâğıtları arkalarını döndürmeden toplayıp eline aldı, biz her şeyi görüyorduk, sonra en üstteki kâğıdı yavaşça aldı ve destenin altına koydu, giderek hızlanarak bu işi yapmaya devam etti.

Önüne karo ası geldiğinde durdu, gözlerini kısarak etrafa şöyle bir baktı sonra gözlerini profesöre dikti. Alttan aldığı kâğıtları yine yüzleri yukarı doğru hızlı bir tempoyla üste koymaya başladı, çok etkileyiciydi. Aynı şekilde daha sonra bana sinek üçü, Val'a da maça valeyi verdi. Garson kâğıtların kalan kısmını cebine koydu. Hernhutter'e elindeki kâğıdı göstermesini işaret etti. Olacak iş değil! Profesör kâğıdı ters çevirdi ve evet karo asıydı. Sonra ben kâğıdımı çevirdim, sinek üçü, inanılmaz! Garson adeta insanların aklını okuyordu. Her yerden yükselen hayranlık ve şaşkınlık nidalarına bizim grubumuzdan da samimiyetle katılan tek kişi Profesör Hernhutter değildi.

Bu gerçekten o kadar güçlü bir gösteriydi ki sıra Val'ın kâğıdına geldiğinde neredeyse hiçbir heyecan duymadan bakıyordum, sonucun aynı olacağı beklentisiyle. Ancak herkes – ya da topluluğun yarısı diyeyim– birden gülmeye başladı zira bu defa garson yanılmıştı. Val'ın çektiği ve şimdi muzaffer bir edayla havada salladığı kâğıt maça vale değil kupa kızıydı.

Garson, yüzünde mahcup bir ifadeyle yanımızdan uzaklaştı.

Topluluğun kahkahalar atarak gülen yarısı sanırım garson hanımın işaretiyle şimdi öğrenciyi alkışlıyordu.

Val garsonun arkasından, "Heey," diye seslendi, "benim ödülüm nerede?" sonra bize dönerek hararetle, "çünkü ben iki kere kazandım, öyle değil mi profesör?" dedi.

Hernhutter hemen, "Elbette," diye destek verdi.

Val'a seçtiği kâğıdı göstererek, "Val, bak kupa kızı," dedim, "bunun anlamı topluluk içinden bir hanımı dansa kaldırarak baloyu açman gerektiğinden başka ne olabilir? Orkestra bütün akşam boyunca güzel melodiler çalıyor ama kimse yerinden kımıldamıyor."

Delikanlı coşkuyla, "İşte bu hain teklifiniz çok yerinde oldu," dedi. "Haydi bakalım *maestro*, çal!" demesiyle orkestradan davul sesleri yükseldi. Val hiç tereddüt etmeden ayağa kalktı ve hâlâ yakınımızda duran garson hanımı belinden kavrayarak döndürmeye başladı. Kadının bundan hoşlandığı anlaşılıyordu, daha önce hiç kimseyle dans etmemiş gibi mutlu ve gülen gözlerle Val'a bakıyor, narin bedeni modern müzikle uyum içinde hareket ediyordu.

Bu arada delikanlıya teklifimin herkese cazip geldiği anlaşıldı; göz açıp kapayana kadar herkes ayaklanmış ve pisti doldurmuştu. Gençler yaşlılar, yolcular, yörenin müşterileri, dar gelirliler hatta halı serili localardan kalantor çiftler bile dönerek ortaya çıkıyordu. Yerdeki halı adeta uçan halıya dönüşmüştü. Yan masadaki saçları beyazlaşmış amazonun bile

pistte ayaktakımından bir adamın kolları arasında döndüğünü gördüğümde duygulandım.

Hernhutter'in yanında oturmayı sürdürdüm, o da bu güzel görüntüyü izlemekten hoşnut görünüyordu.

"Bana kalırsa profesör, bundan daha iyi bir kaynaşma olamazdı, öyle değil mi? Peki içinde bulunduğumuz durumla ilgili yeni bir açıklamaya nasıl kavuşacağız?"

Val yanımızda olmadığı için profesör sakinleştirici, babacan halini bırakmış gibi duruyordu. Her ne kadar dudaklarında samimi bir gülümseme fark ediliyor olsa da gözlerindeki ciddi ve dalgın ifadeyi gördüm. Hemen cevap vermedi.

Ağır ağır, "Üç kâğıttan ikisi doğruydu," dedi. "Bu kesinlikle olasılık hesabından daha yüksek. Telepati mümkün değil zira kimse onun kâğıtlarını görmedi. O zaman kehanet?.."

29

Profesör yine sessizleşti. Garsonun gösterisini ben de olağanüstü bulmuştum ama ona bizi meşgul eden meselelere ilişkin bir anlam yüklemeyi kavrayamadım. Gözlerim yine dans edenlere yöneldi. Val kendini daha da kaptırmıştı, yanımızdan geçerken başını eğerek bizi selamladı, dans ettiği genç hanım nezaketle gülümsüyordu.

"Aslında sarışın hanım olağanüstü güzel, siz ne düşünüyorsunuz profesör?" dedim, laf olsun diye.

Profesör, "Hangi sarışın?" dedi kaşlarını şaşkınlıkla kaldırarak.

"İşte şu, Val'ın dans ettiği kadın," dedim gözlerimi dans eden çiftten ayırmadan.

Hernhutter'den cevap gelmeyince tuhaf bir şey olduğu duygusuyla başımı ona çevirdim. O ise gözlerini dikmiş Val'a ve dans ettiği genç kadına bakıyordu. Sonra, sanki derinden gelen bir sesle ya da gülümsemesi devam ederek: "Val'ın dans ettiği genç hanım esmer değil mi?" diye sordu.

Birden içimin kesildiğini hissettim, daha önce trende hissettiğim gibi. Renk körlüğü olanların yeşil ile kırmızıyı ayırt edemediklerini biliyordum; ancak sarışın ile esmer arasındaki farkı görmeyene daha önce rastlamamıştım.

Aslında daha sonra itiraf ettiği gibi profesör de rastlamamış.

"Profesör," diye mırıldandım, "çok tuhaf. Size genç kadının üstündeki bluzun ne renk olduğunu sorabilir miyim?"

"Lacivert, buzlu yıldız desenli, yakası beyaz ve kolları manşetli."

Bunlar tamamdı, en azından ben de öyle görüyordum.

ve diz altında bordo renkli geniş pileli etek, önlüğünü dans ederken çıkardığı anlaşılıyor."

"Evet doğru, peki Profesör, kadın sizce kaç yaşlarında?" diye telaşla devam ettim.

"Bence kırk civarında."

Kırk mı! İçimin kesilme duygusu daha da derinleşti. Kırk, bence bu genç kadın en fazla yirmi beş yaşındaydı. Bunu profesöre söyledikten sonra devam ettim:

"Bence oval bir yüzü var, elmacık kemiklerinin altında hafif çukur oluşmuş. Şu anda net göremiyorum ama yanımızda dans ederlerken gözlerinin açık renk olduğunu fark ettim, inci grisi gibi."

"Hayır," dedi Hernhutter, kısık ve derinden gelen sesiyle, "bence yüzü yuvarlak, yusyuvarlak ve gözleri kahverengi, kesinlikle açık renk değil."

Gülerek yüzüne bakarken, "Profesör, bir de dudaklarının dolgun olduğunu söylerseniz, size karımın canlı bir portresini hediye edeceğim."

"Hakikaten," dedi profesör, "dudaklarının etli olduğunu görüyorum. Ve..." diye fısıldadı, titreyen sakalında asılı kalan gülümsemesiyle, "şayet siz bana Val'ın seçtiği kupa kızda olduğu gibi bu genç kadının ince dudakları olduğunu ispat ederseniz, yarım yüzyıl önce vefat eden genç karımın gölgesini görürsünüz."

Gülümseme dudaklarımda dondu, içimdeki anlaşılmaz haz duygusu da. Neden ve nasıl olduğunu anlamadan ikna olmuş gibi yaptım, renk vermemeye çalışarak, yaşlı adama acıdım. Anlaşılan bir boğuşma içindeydi.

"Haydi Profesör," dedim, "biz yorgunluktan bitap düştük ve şarap da şişede durduğu gibi durmuyor."

"Yok öyle değil," diye itiraz etti Hernhutter şarap şişesine uzanırken, kenarına taşırarak bardağın yarısını doldurdu ve zorlanarak bir dikişte içti. "Halimizden memnun olalım, bu da bir şeydir, belki de en önemli şey."

Orkestra iki dans arasında mola verdi. Yanımıza geldiğinde Val'ın yüzünde güller açıyordu. Kravatını çıkarmış ahşap askılıktaki ceketinin cebine koymuştu.

"Profesör," diye söze başladı, ilk düğmesini açtığı gömleğin sabit yakasının altından boynunu silerken, "ben geri dönmek istemiyorum, burada keyfim fazlasıyla yerinde."

"Şerefe" dedi profesör elindeki bardağı havaya kaldırırken, bardağı bitirmeye çalıştı. "Gece gibi kapkara, cana yakın kupa kızıyla..." dedi.

"Kapkara mı?"

Val'ın kendini ele veren nemli dudaklarının üstünde ter damlacıklarını gördüm.

"Ama Profesör, bu kız yeni doğan güneş gibi sapsarı ve bir o kadar da genç," diye geveledi delikanlı bardağını havada tutarken. Bana döndü, "Siz ne diyorsunuz?" Başımı belli belirsiz salladım ama bile fazla sert geldi.

Birdenbire Hernhutter'den sesler duyduk, boğazından ya da göğsünden geliyordu, dirseklerini masaya koyup başını ellerinin arasına aldı, parmakları darmadağınık olan saçlarının arasında geziniyordu.

İkimiz de aynı anda, "Profesör! Profesör!" diye bağırdık, ağzından belli belirsiz bir söz çıktı. (Acaba gerçekten söz müydü?)

"Sssuffff, ssufff," diye tekrarladı.

İyice yaklaşıp kollarından tuttuk yardım etmek istiyorduk ama nasıl? Bir sonuç alamadan masum ve perişan bakan

gözlerine bakakaldık; bizi görüyor olmalıydı, ağzından anlaşılır bir söz çıkmadı, hareketlerinden de anlayabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Oturmayı sürdürdü, başını anlaşılmayan ya da manasız bir şekilde sallıyordu. Onu kaybediyorduk!

Bu bilge, ak saçlı iyi insana, değerli yol arkadaşımıza ulaşabileceğimiz hatların hepsi onarılmazcasına kopmuştu.

Konukevinde kimse bu felaketin farkında değildi. Her şey çok hızlı ve aniden gelişti, kimsenin ağzından bir söz çıkmadı, bir işaret verilmedi. Son anlarında onun için çabalarımız ne kadar zavallı ve anlamsızdı.

Orkestra yeniden müziğe başlamak üzereydi, çiftler de tam ayaklanmaya başlamıştı ki dışardan uzun uzun çalan tanıdık tramvay zili duyuldu.

O anda orkestra sustu. Herkes telaş içinde kapıya yöneldi. Kapının açılmasıyla bir anda hem yolcular hem de diğer müşteriler mekânı terk etmeye başladı. İçeriye dolan rüzgârla her şey darmadağın oldu. Tramvaydan gelen neşeli ama aynı zamanda kötülüğün habercisi, sabırsız ve heyecanla karışık insana acı veren siren sesini andıran zil devam ediyordu.

Val da ayağa fırladı.

"İşte bu!" dedi keyifle genç hanıma bakarken, başını evet anlamında salladı, kadın da ona gülümseyerek karşılık verdi.

Genç kadın şimdi yoğun bir çalışma içindeydi, bir yandan ayrılan müşterilere diğer yandan garsona ve barmene laf yetiştirmeye çalışıyordu. Barmen barın arkasından çıkmış, üstünde eski uzun bir paltoyla müzisyenlerin arkasından kapıya doğru yürüyordu. Müzisyenlerin kimisinin başı açık, kimisi şapkalıydı, telaşla yağmurluğunu giyememiş olanlar omuzlarına atmıştı; hemen hepsinin çalgıları yanındaydı.

Anlaşılan garson kadın da burada kalmayacaktı. Val ile kaş göz etmişlerdi. Davetkâr ve teşvikkâr işaretlerle sanki o da Val'a yaptıkları sözleşmeyi hatırlatıyordu.

Gürültülerin arasında beni anlayabilmesi için sesimi yükselterek "İşte ne?" diye sordum.

"Dans ederken bana bir şeyler anlatmaya çalıştı," dedi Val, yüzü kıpkırmızı ve ter içindeydi ama güzel gözleri parlıyordu. "Ben bir türlü anlamamıştım, tramvayı kastetmiş olmalı. Haydi gelin, gelin acele edelim! Tramvayın çalmaya devam eden zili acele etmemiz gerektiğini gösteriyor, aksi halde yer kalmayacak ya da yoluna bizsiz devam edecek!"

Delikanlı bir yandan benim koluma yapışmış diğer yandan da Profesör Hernhutter'i kaldırmaya çalışıyordu, ancak profesör neler olup bittiğini anlamamış gibi görünüyordu. Belli belirsiz sesler çıkararak içine kapanık bir halde oturmaya devam ediyordu.

"Peki bu tramvayla nereye gideceksin?" diye bağırdım.

Val telaşla, "Nereden bileyim! Ama elbet bir yere gidiyordur," dedi. "Bir gün evimize varmak istiyorsak, o zaman bir şekilde yola çıkmamız gerekmiyor mu?"

"Ah be oğlum, görüyorsun profesör gitmek istemiyor. Onu yalnız bırakamam. İçimde tuhaf bir duygu var. Sen de bizimle kalsan daha iyi olmaz mı? Üçümüz bir arada..."

Val'ın yüzünde yalvaran bir ifade oluştu.

"Hayır," diye sızlandı, "beni affet! Ben gideyim! Sen de gel ama gelmiyorsan ne olur benim gitmeme izin ver... affet beni... gitmek istediğimi hissediyorum, gitmek zorundayım! İkiniz de çok iyi insanlarsınız, sizi hiç unutmayacağım ama şimdi gitmeliyim!.."

Sonra koşarak gitti. Kancada asılı duran paltosunu kaptım, önümdeki şişeyi aldım ve arkasından koştum. Açık kapının önünde durup arkasına baktı. Konukevinde neredeyse kimse kalmamıştı.

Nefes nefese, "Al," dedim, "hiç değilse paltonu giy, başına bir şey tak! Dışarısı hâlâ geceydi. Bu şarabı da al yanına belki susarsın ya da ısınmak için içersin.... Val, kendine dikkat et Val! Ben..."

"Teşekkür ederim," dedi, paltoyu kolunun altına sıkıştırdı, şişeyi de boynundan kavradı. "Siz bana çok iyi davrandınız, bir abi gibi! Ama neden bu kadar tasalanıyorsunuz?" Sonra birden güldü, çocukça, kendinden fazla emin ama sanki biraz da zoraki bir gülüştü.

Tasalanmanıza gerek yok, hakikaten! En kötü ihtimalle burada ölümün topraklarındayız, dolayısıyla başıma bir kaza geldi diyelim, iki eksi bir artı eder! Burada ölürsem tam anlamıyla başka bir hayata geri gönderilmiş olmuyor muyum? Profesöre göre..."

Aniden tramvayın çıngırtıları kesildi. Val, "Adieu," diye seslendi ve kapıdan dışarı uçtu.

Ardından kaldırıma kadar gittim. Konukevinden yaklaşık elli metre ilerde, puslu karanlığın içinde gerçekten bir tramvayın durduğunu gördüm, üç vagonluydu içeriden kırmızı ışık vuruyordu ve gürültülü yolcuların kıpır kıpır gölgeleriyle tıka basa doluydu. Belli ki tren buraya varmadan önce doluydu, yoksa konukevi bu kadar kalabalık olmazdı herhalde.

Val'ın koşar adımlarının karanlığın içinde giderek uzaklaştığını duydum. İlerde parlak sarı kırmızı vagonların yanında gölgesi belirdi. Tramvay hareket etti. Arkasından, "Başka hayat!" diye bağırmak istedim, "hangi başka hayat Val? Dünkü hayat mı, maceramızdan önceki? Ailenle yaşadığın hayat mı... ahh Val, delikanlı! Yoksa... esas olarak başka olan mı?.."

Sözler boğazıma dizildi.

Tramvay uzaklaştı, burada ray döşeli olmadığı için konukevinin yanından geçmedi.

Vagonlar tıngır mıngır uzaklaşırken ince kızıllık siyah sis bulutunun içinde kayboldu. Birkaç saniye içinde her şey kararacak ve yine ölüm sessizliği hâkim olacaktı. Hâlâ kaldırımda duruyordum, bir anda arkamda birisinin durduğunu hissettim. Hemen döndüm ama umduğum gibi bu Hernhutter değildi. Açık kapının önünde sisli bir taç gibi ışık süzülen sokak lambasının altında genç garson kadının durduğunu gördüm. Demek ki Val ile sözleşmiş olmasına rağmen gitmemişti!

Bir şey söylemeden yüzüne baktım. Gülümsemesinin hâlâ sevimli mi yoksa rüyada gibi kederli mi olduğunu söylemek zordu. Belki de buna artık gülümseme denemezdi, acı mutluluğun vahametiydi. Tarifsiz bir bakış! Karşı konulamaz dudaklar!..

Farkına varmadan onun kollarına ve omuzlarına yapıştım. Şaşırmamış gibiydi. Gözleri inci grisi, dudakları iskambildeki kupa kızınınki gibi kırmızıydı...

"*Sen kimsin*?" diye mırıldandım, sesimin farklı çıkması beni de irkiltti.

"Hemşire," diye cevapladı yumuşak bir sesle, dostça ama gülümsemiyordu. Kollarımı omzundan indirdim, geri adım atmaya çalıştım, ellerimle bedenimi yokladım.

"Kurtuldunuz!" dedi. "Sadece kendinizden geçmiştiniz, başka bir şeyiniz yok... tren..."

Daha fazlasını duymaya gerek yoktu. Demek hakikaten bir tren kazası olmuştu! Etrafıma bakındım. Büyük bir salondaydık, tahminimce bir kasaba otelinin yemek salonuydu, her şey karman çormandı. İnsanlar telaş içinde burayı revire dönüştürmüştü.

"Teşekkür ederim," diye mırıldandım, "çok teşekkür ederim."

Tekrar yüzüne baktım. Oydu, açık kumral, inci grisi gözler, dudaklar kupa kızınınki gibi... üstünde aceleyle bazı düğmeleri iliklenmiş beyaz gömlek, içinde buz yıldız desenli bluz ve pileli bordo etek vardı.

Gözlerini kırpmadan bana bakıyordu. Bakışlarından uzaklaşmalıydım.

Birkaç adım uzağımızdaki sandalyede birisi oturuyordu. Ona doğru atılıp, "Hernhutter," diye bağırdım, "Profesör!"

Yaşlı adam bitap görünüyordu ama gözlerinin içinin güldüğünü fark ettim. Elleriyle çocukça hareketler yaptı.

"Meccano! Meccano!" diye mırıldandı.

Yüreğim parçalandı. Adam ayağa kalkamıyordu. Hemşire omzuna dokunarak,

"Sakin olun beyefendi," dedi.

Başını uysallıkla salladı, yüzünde gizemli ve mahzun bir gülümseme vardı.

Arkamı döndüm ve derin bir nefes aldım.

Hemşirenin yanında yürüyerek sedyelerin, portatif yatakların, acı çeken yaralıların ve onlara yardım etmeye çalışan beyaz gömlekli kadın ve erkeklerin arasından salondan çıktım. Çıkışta sedyelerin üstünde, kimisi de yerlerde ölüler yatıyordu, çok kötü görünenlerin üstüne çarşaf veya gazete örtülmüştü. Diğerlerinde fiziksel olarak fazla bir yaralanma görünmüyordu, neredeyse hepsinin göz yuvalarında pıhtılaşmış kan vardı.

Birden Val'ı fark ettim. Gözleri açık uyuyordu.

"Val," diye mırıldandım, "kardeşim!.."

Ölümsüz bir güzelliği vardı, kibar, sevimli ve gözlerinde hâlâ o paha biçilmez cam değerindeki parıltıyla yatıyordu. Neredeyse hiçbir yerinde kan görünmüyordu belki sadece dudağının üstünde yeni biten tüylerinin arasında tek bir damla.

Nefes almadan üstüne eğildim. Gözüme iskambil kâğıtları ilişti, pantolonun, cebinden kaymış olmalıydılar. Hepsinin yüzü aşağıdaydı, kupa kızı hariç!

Zorlukla kâğıtları topladım. Hemşire sedyenin diğer tarafından tutmuş merakla hareketlerimi izliyordu. Ona iskambil kâğıdını gösterdim. Gözleri parladı, yerinden kımıldamadan sessizliğini sürdürdü.

Sonra elimdeki kâğıdı aldı, delikanlının gömleğinin arasından kalbine doğru soktu.

Aklımdan belli belirsiz, "Bu ölü bizi ayırıyor mu yoksa birleştiriyor mu?" diye geçirdim.

Hemşire ifadesiz bakışlarla:

"Eve telgraf çekmek ister misiniz?" diye sordu.

Bir saniye öylece durdum. Sonra yara almış ahşap bir kukla gibi topuklarımın üstünde döndüm ve uzaklaştım.

Bir büyülü gerçekçilik klasiği... Uyuklayan yolcularla dolu bir trende gizemli bir seyahatin ardından üç gezgin kendilerini yabancı oldukları bir yerde bulur. Bu alacakaranlıktaki zamandışı geçiş mekânında meydana gelen olaylara her biri kendince karşılık verir. Yolculuklarının nerede biteceğini bilmeksizin ölümle yaşam arasında bir yerlerde gezinirler.

Gerçeküstünün gerçeklikle yan yana ilerlediği bu novella, André Delvaux tarafından sinemaya uyarlanmıştır.

© Johan Daisne, 2016,
De Trein der Traagheid
© Fotoğraf: Halûk Çobanoğlu

FLANDERS LITERATURE

ISBN-13: 978-605-2393-01-7

9 786052 393017

FİYATI ₺12

THG
0360691
LCB